

Doc. dr. sc. Ines Medić: Pravna zaštita maloljetnih sportaša u kontekstu prava EU
Zbornik radova Pravnog fakulteta u Splitu, god. 52, 4/2015., str. 1105.-1138.

Doc. dr. sc. Ines Medić, docentica
Pravnog fakulteta Sveučilišta u Splitu

PRAVNA ZAŠTITA MALOLJETNIH SPORTAŠA U KONTEKSTU PRAVA EU

UDK: 34 : 796 (4)

Izvorni znanstveni rad

Primljeno: 10. 10. 2015.

Aktualna događanja u svijetu sporta, osobito nogometu, upućuju na akutnu potrebu pojačane pravne zaštite maloljetnih sportaša. Iako su najvažnija prava djece, a time i maloljetnih sportaša, na globalnoj razini zaštićena Konvencijom UN-a o pravima djeteta, natjecateljski sport predstavlja jedno od područja u kojima ima još uvijek dosta prostora za napredak. Na području EU zlorabe prava maloljetnih sportaša su česte, a uzroci brojni. Usljed toga otvorena su mnoga pravna pitanja, između ostalog i nadležnosti za rješavanje tog problema. S obzirom na specifičnosti ustroja europskog modela sporta i mogućnosti legislativne aktivnosti tijela EU u razmatranje je bilo nužno uključiti i autonomno pravo sportskih saveza. Autorica se stoga u radu najprije osvrnula na normativno uređenje sporta na razini EU te zaštitu koju maloljetnim sportašima pruža europsko pravo, a potom i na mehanizme zaštite prava maloljetnih sportaša predviđene autonomnim sportskim pravom, konkretno aktima FIFA-e i UEFA-e. Posebno se osvrnula na neke recentnije primjere sudske prakse, kako Arbitražnog suda za sport tako i Suda EU, koja je od značaja za bolje razumijevanje relevantnih pravnih odredbi. Konačno, u zaključku je iskazala i svoj stav „de lege ferenda“ o tome na koji bi način bilo moguće poboljšati pravni položaj ove kategorije pravnih subjekata.

Ključne riječi: *pravna zaštita maloljetnih sportaša, pravo EU, autonomno pravo sportskih, saveza, FIFA, UEFA*

I. UVOD

Pored odraslih, sportska aktivnost oduvijek privlači i djecu. S obzirom na pretežito pozitivan imidž te prevladavajući konsenzus da se radi o aktivnosti koja izrazito pozitivno utječe na zdravlje, ali i osobne i socijalne vještine djeteta,¹ teži se tome da svako dijete dobije priliku sudjelovati u sportu na svim razinama, u neškodljivoj, osiguranoj i pozitivnoj okolini.² Međutim, praksa pokazuje da upravo ovaj potonji zahtjev često nije zadovoljen te da se djeca u sportu susreću sa

¹ Farstad, S.: Protecting Children's Rights in Sport: The Use of Minimum Age, <http://www.nottingham.ac.uk/hrlc/documents/publications/hrlcommentary2007/childrensrightsinsport.pdf>, 5. 7. 2015.

² Child Protection in Sport, UN Office on Sport for Development and peace, www.un.org/sport, 5. 7. 2015.

situacijama koje, ne samo da ne utječu pozitivno na njihov razvoj, već potencijalno ugrožavaju njihova temeljna ljudska prava.^{3 4}

Najizloženija su svakako djeca uključena u elitni sport koji je obilježen „ranom identifikacijom i specijalizacijom i gdje su djeca od rane dobi suočena s vrlo ozbiljnim obvezama te visokim intenzitetom treninga, pritisaka i očekivanja“.⁵ Prema nekim autorima, oko 20% djece uključene u natjecateljske sportove izloženo je različitim oblicima zlostavljanja i iskorištavanja, dok je 10% djece izloženo nekoj vrsti ugrožavanja njihovih temeljnih ljudskih prava.⁶

Oblici ugroze mogu biti različiti, a u svojoj učestalosti i intenzitetu variraju u ovisnosti o vrsti sporta. Mogu se svesti na dvije glavne grupe: nezakonito prebacivanje i zadržavanje djece u inozemstvu i dječji rad te fizičko zlostavljanje, iako i jedan i drugi oblik imaju i brojne varijetete.⁷

Iako su najvažnija dječja prava (tako, pravo na zdravlje (čl. 24.), pravo na zaštitu od svih oblika nasilja i zlostavljanja (čl. 19.), pravo na zaštitu od nezakonitog prebacivanja i zadržavanja djece u inozemstvu (čl. 11.), pravo na obrazovanje (čl. 23.) i pravo na odmor i slobodno vrijeme (čl. 31. st. 1.)) na globalnoj razini zaštićena Konvencijom UN o pravima djeteta,⁸ čime je bitno unaprijeđena svijest o potrebi zaštite dječjih prava na različitim razinama, čini se da je natjecateljski sport jedno od rijetkih područja u kojima još uvijek ima dosta prostora za napredak. To se podjednako odnosi i na nacionalnu i na međunarodnu razinu.⁹ Novija događanja na prostoru EU „glasno“ govore tome u prilog.

Naime, suočeni s relativno stabilnim rastom cijena igrača mnogi europski klubovi učestalo se okreću drugim tržištima, najčešće afričkom te latinskoameričkom, gdje je cijena talentiranog igrača signifikantno manja nego u

³ **Telama, R.:** *Le sport et l'enfant: Un mariage heureux? (Sport and the Child: A happy marriage)*, Institute International des Droits de l'Enfant (ed), 4e seminaire de l'IDE: Un Champion a tuout prix? Les droits de l'enfant et le sport (4th Seminar of the International Institute of the Rights of the Child: A Champion at what price? The rights of children and sport), Sion, Switzerland, 1999., str. 13.

⁴ Ovaj fenomen, na žalost, nije neka novina niti nusprodukt novog doba. Slične pojave moguće je pronaći još u staroj Grčkoj, gdje su djeca od rane dobi sudjelovala u sportskim natjecanjima bez obzira na moguće negativne efekte. Tako David navodi da su još u 6. stoljeću prije Krista „djeca sportaši, u dobi od 12 godina izabirana i slana u sportske škole da bi postali profesionalni sportaši. Dječaci – a u određenim sportovima i djevojčice – morali su izdržavati intenzivan trening, slijediti striktna pravila discipline i dijete, uzimati lijekove (droge) i ispunjavati seksualne prohtjeve svojih trenera“. **David, P.:** *Human rights in youth sport: A critical review of children's rights in competitive sports*, Routledge Taylor and Francis Group, London, 2005., str. 6

⁵ Farstad, op. cit. (bilj. 1), str. 1.

⁶ David, op. cit. (bilj. 4), str. 7.

⁷ Tako npr. fizičko zlostavljanje uključuje: vršnjačko nasilje, fizičko nasilje od strane odraslih uključujući tjelesno kažnjavanje, nasilje kao rezultat natjecanja, seksualno zlostavljanje uključujući spolno napastvovanje, emocionalno i psihološko zlostavljanje, prekomjerni intenzivni trening, itd. Vidi: *Child Protection in Sport*, bilj. 2.

⁸ UN Convention on the rights of the child (CRC) (1989), www.humanium.org/en/convention/, 5. 7. 2015.

⁹ „Standard and norms of the CRC need to be fully integrated into all sporting rules, by-laws, regulations, administrative and court decisions, policies and programmes and at local, national, regional and international levels.“ David, op. cit. (bilj. 4), str. 29.

Europi.¹⁰ Na žalost, uglavnom se radi o maloljetnim igračima, najčešće nogometa, koji zavarani obećanjima lažnih posrednika napuštaju svoje zemlje u nadi da će postati profesionalni nogometaši u Europi. Umjesto toga, najčešće završe napušteni,¹¹ u stranoj zemlji, bez novca i poznavanja jezika, bez radne dozvole i dozvole boravka, radeći sporadično u okviru sive ekonomije.¹² Većina ih nije u stanju vratiti se kući, dijelom zbog toga što nemaju novca za povratak kući, a dijelom i stoga što bi po povratku bili percipirani kao neuspješni od strane obitelji koja se za njih žrtvovala.

Tipičan primjer takve situacije predstavio je još 2008, The Observer, pričom o Bernardu Bassu. „Na stubištu betonske zgrade kvarta Clichy-sous-Bois, jednog od najgorih pariških kvartova, sjedi 17-godišnji Bernard Bass tresući se od hladnoće. Porijeklom iz Guinea-Bissau, putovao je iz Gane do Senegala zbog probnog roka u F.C. Metz, u istočnoj Francuskoj, koji mu je obećao libanonski posrednik. „Moja majka je prodala našu kuću, a moja dva mlađa brata su počela raditi s 12 godina da bi mi pomogli platiti put.“, kaže Bass, kojemu je agent rekao da do Francuske dođe brodom. Putovao je dva tjedna. „Kad smo došli u Europu, mjesec dana su me držali zatvorenog na Tenerifima, a potom su me prebacili na kontinent. Svojim sam tamničarima rekao da imam 18 godina i pustili su me. Uspio sam doći do Francuske, ali u F.C. Metz nisu imali pojma tko sam i prijetili su mi prijavom policiji. Sada sam ovdje u Clichy-sous-Bois, spavam kod prijatelja na podu.“¹³

Drugi primjer ovakve prakse predstavila je Europska komisija u Studiji o posrednicima u sportu u EU.¹⁴ Godine 2007., 34 mladih iz Obale bjelokosti, u dobi

¹⁰ European Commission, KEA-CDES-EOSE: Study on Sports Agents in the European Union, November 2009, str. 120.

¹¹ Tako je u Belgiji, u studenom 2000. godine, 15 mladih afričkih igrača, uglavnom maloljetnika, pokrenulo postupke pred sudom u Bruxelessu i Antwerpenu protiv svih belgijskih profesionalnih klubova i posrednika. Tvrdili su da se radi o trgovini ljudima s obzirom da su, nakon neuspješnog probnog roka napušteni i od klubova i od posrednika. Bez ugovora o profesionalnom igranju te bez karte za povratak kući postali su *de facto* ilegalni radnici u Belgiji. Vidi: **Andreff, W./Szymanski, S.** (eds.): Handbook on the Economics of Sport, Edward Elgar Publishing, 2006., str. 328. S istim problemom susreću se i druge europske države, pa je primjerice u talijanskom nogometu sudjelovalo 4809 maloljetnih igrača u dobi od 6-16 godine i 2273 maloljetna igrača starija od 16 godina, nezakonito dovezena iz Latinske Amerike i Afrike. Za detaljne empirijske podatke vidi: **Tshimanga-Bakadiababu, E.**: Le commerce et le traite des footballeurs africains et sud-américains en Europe, L'Harmattan, Paris, 2001. i **Andreff, W.**: The taxation of player moves from developing countries, in: Fort, R./Fizel, J. (eds.): International Sports Economics Comparisons, Westport, CT: Praeger, 2004., str. 87.-103., **Gallavotti, M.**: Protection of minors, Article 19 FIFA Regulations on the Status and Trasfer of Players, Lecture at the congress on international football law, Madrid, March 14, 2009.

¹² Različite studije ukazuju na evidentnu eskalaciju ovog problema. Tako se procjenjuje da u ovom trenutku na ulicama Europe živi oko 20 000 maloljetnih afričkih dječaka, koji po isteku probnog roka nisu uspjeli osigurati ugovore s europskim klubovima. Vidi: **Darby, P.**: The new scramble for Africa: African football labour migration to Europe, European Sports History Review, 3(2000), str. 217.-224.; **Donnelly, P./Petheric, L.**: Workers' playtime? Child labour at the extremes of the sporting spectrum, Sport in Society, 7(3)(2004), str. 301.- 321.; **van der Meij, R.-V.**: Players' agents and the regulatory framework on corruption in international sports law, The International Sport Law Journal, No. 1 – 2 (2009), str. 46.

¹³ **McDougal, D.**: „The scandal of Africa's trafficked players, The Observer, Sunday 6 January 2008.

¹⁴ Study on Sports Agents in the European Union, op. cit., (bilj. 10), str. 122. Studija opisuje u 7 koraka način na koji se maloljetni nogometaši porijeklom iz Afrike i Južne Amerike nezakonito prebacuju i zadržavaju u Europi.

od 16 do 18 godina protivno svojoj volji zatočeno je tri mjeseca u vili smještenoj u gradu Sikassu, u južnom Maliju, prije nego li ih je oslobodila malijska policija. Bili su pothranjeni, a spavali su na podu u jednoj od soba. Njihovi su roditelji bili obmanuti od strane posrednika koji im je, u zamjenu za cca 450 EUR-a, obećao angažirati djecu u europskim nogometnim klubovima.¹⁵

Na žalost, lažni posrednici nisu jedini izvor problema. Bitnu ulogu u eksploataciji maloljetnih igrača igraju i nogometne akademije. Prema nekim autorima,¹⁶ afričke nogometne akademije moguće je podijeliti u četiri grupe,¹⁷ od kojih je samo jedna podložna nezakonitom prebacivanju djece u inozemstvo. Na žalost, upravo takve, *ad hoc* akademije (a kojih samo u Africi ima na tisuće), koje nisu povezane ni sa jednim savezom niti drugim zakonitim izvorima financiranja, predstavljaju bazu iz koje se nezakonito regrutiraju mladi igrači. S obzirom da djeluju ilegalno, ne podliježu nikakvim zakonskim i administrativnim pravilima, a mlade igrače ostavljaju na milost i nemilost lažnim posrednicima. Takvi posrednici ne plaćaju paušal da bi maloljetnika odveli u inozemstvo na „probu“, niti traže službeni potvrdu nacionalnog saveza kojem igrač pripada. Sve što traže je turistička viza za igrača i novac od njihovih roditelja.

II. EUROPSKO SPORTSKO PRAVO

Sve navedeno mlade igrače čini podložnima eksploataciji svake vrste što su prepoznali i Europska komisija¹⁸ i Europski Parlament.¹⁹

Iako Europska unija u svojim počecima nije iskazivala interes za normativno uređenje sporta na razini EU,²⁰ uloga sporta kao mogućeg sredstva integracije i identifikacije europskih naroda, a također i gospodarske djelatnosti, s vremenom

¹⁵ Vidi i: Press Release of the International Organization for Migration (IOM), „Football players’ Dream of Fame in Europe Shattered“, 27 March 2007.

¹⁶ **Darby, P./Akindes, G./Kirwin, M.:** „Football Academies and the Migration of African Football Labour to Europe“, *Journal of Sport and Social Issues*, 31 (2) 2007, str. 143.-161.

¹⁷ 1. Afričke akademije, koje organiziraju i vode afrički klubovi ili afričke nacionalne federacije, a koje funkcioniraju vrlo slično nogometnim akademijama u Europi;

2. Afro-europske akademije, koje karakterizira partnerstvo između akademije i europskog kluba koje klubu omogućava prvenstvo u odabiru najboljih igrača ili u kojima europski klub ima kontrolni paket dionica;

3. Akademije koje su osnovali i koje sponzoriraju bivši igrači, privatne osobe ili korporacije, ili nacionalne i multinacionalne kompanije; te

4. *ad hoc* akademije, osnovane od strane afričkih i europskih špekulanata kojima je jedini interes osobni financijski dobitak od prodaje mladih afričkih igrača europskim klubovima.

¹⁸ European Commission, White Paper on Sport, COM (2007) 391 final, par. 4.5.

¹⁹ European Parliament Resolution of 29 March 2007 on the Future of professional football in Europe (The Belet Report), (2006/2130(INI)), par. 32.- 41.; European Parliament Resolution of 8 May 2008 on the White Paper on Sport (The Mavromatis Report), (2007/2261 (INI)).

²⁰ „Sport je u svojim počecima bio svojevrsan forum za razgovor između naroda, sredstvo pojačavanja i poboljšanja slike EU u svijesti njezinih građana, u organiziranju i financiranju sportskih manifestacija.“ European Parliament Resolution on sport in the Community, ad C, OJ C 127/142, od 14. 5. 1984.

je ipak dovela do pravne intervencije od strane EU. Međutim, sve do stupanja na snagu Ugovora iz Lisabona²¹ temelj pravnog normiranja sporta na području EU činile su odluke Suda EU i Europske komisije te brojni akti *soft law*-a, kao što su: Deklaracija iz Amsterdama (1997) uz Ugovor iz Amsterdama,²² Deklaracija iz Nice (2000) uz Ugovor iz Nice²³ te Deklaracija iz Aarhausa (2003)²⁴ koje redom pozivaju Zajednicu da različitim odredbama Ugovora uzme u obzir karakteristike amaterskog sporta, socijalnu, odgojnu i kulturnu funkciju sporta te potrebu očuvanja dobrovoljne organizacijske strukture.²⁵

Tako je *Deklaracijom iz Amsterdama* naglašena socijalna važnost sporta, njegova integrativna uloga te specifičnost sporta, osobito amaterskog. Na amsterdamsku Deklaraciju 1998. godine nadovezao se dokument Europske komisije – *Europski model sporta*.²⁶ Navedeni dokument identificirao je šest specifičnosti koje čine „srce“ europskog modela sporta – hijerarhijska (piramidalna) struktura, promicanje i degradiranje, sudjelovanje baze, nacionalni identitet, potreba za međunarodnim natjecanjima te negativni aspekti natjecanja.

Prema *Izvješčaju iz Helsinkija o sportu*,²⁷ radi se o modelu „koji se temelji na postojanju jedne federacije za svaki sport, a karakterizira ga demokratska, teritorijalno i piramidalno oblikovana struktura. Takav je model duboko ukorijenjen u život zajednice i sektor entuzijasta-volontera, te je izgrađen na mehanizmu sportske i financijske solidarnosti, prema načelima napredovanja i nazadovanja, otvorenog natjecanja uz ravnotežu između klubova i nacionalnih timova te simbiotske veze između elitnog i amaterskog sporta“. Kako samo izvješće navodi, njegova je svrha bila „postavljanje smjernica za usklađivanje gospodarske dimenzije sporta s njegovom populističkom, edukativnom, socijalnom i kulturnom dimenzijom“. ²⁸ Pri tom „novi pristup uključuje očuvanje tradicionalnih vrijednosti u sportu, uz istodobnu prilagodbu izmjenjenoj gospodarskoj i pravnoj okolini“, ²⁹

²¹ Treaty of Lisbon, OJ C 306, od 17. 12. 2007.

²² Treaty of Amsterdam, The Declaration on Sport, OJ C 340, od 10. 11. 1997.

²³ Treaty of Nice amending the Treaty on European Union, the Treaties establishing the European Communities and certain related acts, signed by European leaders on 26 February 2001 and came into force on 1 February 2003. It amended the Maastricht Treaty (or the Treaty on European Union) and the Treaty of Rome (or the Treaty establishing the European Community), OJ C 80, od 10. 3. 2001.

²⁴ The Aarhus Declaration on Voluntary Work in Sport, <http://kum.dk/nyheder-og-presse/pressemeddelelser/2002/november/eu-sportsministerkonference-i-aarhus-21-22-november/the-aarhus-declaration-on-voluntary-work-in-sport/>, 5.7.2015.

²⁵ White Paper on Sport, op. cit. (bilj. 18), par. 3.2.2.

²⁶ The European Sport Model, Consultation document of DG X, http://www.sport-ineurope.com/SIU/HTML/PDFFiles/EuropeanModelof_Sport.pdf, 5. 7. 2015.

²⁷ Commission of the European Communities, Report from the Commission to the European Council With a View to Safeguarding Sports Structures and Maintaining the Social Significance of Sport Within the Community Framework: The Helsinki Report on Sport, COM (1999) 644.

²⁸ *Ibidem*, str. 3.

²⁹ *Ibidem*, str. 7.

konkretnije, predloženoj primjeni odredaba o tržišnom natjecanju na sport.³⁰ I Helsinško izvješće o sportu, kao i priopćenje za tisak koje je u veljači 1999. godine dala Komisija EZ, prihvaća razlikovanje između čisto sportskih pravila (dakle, pravila igre) koja ne podliježu pravu EU i gospodarskog aspekta sporta na koji se primjenjuju odredbe Ugovora o EZ.³¹ Ovo izvješće poslužilo je kao daljnji impuls svima onima koji su „navijali“ da se sport uključi u tekst osnivačkih ugovora, te uporište međuvladine konferencije³² na kojoj se pripremao i budući Ugovor z Nice iz 2000. godine.³³

U prosincu 2000. godine, Europska komisija je objavila tzv. *Nicejsku deklaraciju o sportu*³⁴ kojom je priznato da sport posjeduje karakteristike različite od drugih sektora, a fokus je stavljen na participativnu demokraciju u sportu.³⁵ Neuobičajeno u odnosu na dotadašnju praksu i vrlo skromne intruzije u sferu sporta, Deklaracija se sastojala od 17 članaka, koji su se odnosili na najvažnija pitanja u sportu. Već na početku je istaknuto da su države članice te koje imaju primarnu odgovornost u upravljanju sportom dok EZ iako nema direktnih ovlaštenja za normiranje sporta, u skladu s drugim odredbama Ugovora mora uzeti u obzir njegovu socijalnu, edukativnu i kuturnu ulogu s ciljem respektiranja i održavanja etike i solidarnosti imanentne njegovoj socijalnoj ulozi.³⁶ Nadalje, Deklaracija posebno ističe određene specifične karakteristike sporta, kao što su unutarnja kohezija i solidarnost, fer natjecanje i zaštita moralnih i materijalnih interesa sportaša – muškaraca i žena. Međutim, središnja poruka Nicejske deklaracije zapravo je sadržana u paragrafu 7. (koji se odnosi na ulogu sportskih saveza), a gdje se navodi da će autonomija krovnih saveza u odnosu na pravo (tada) EZ ovisiti o tome u kojoj će se mjeri sport odvijati „u skladu s nacionalnim i zakonodavstvom Zajednice te demokratskim i transparentnim metodama djelovanja“.

U studenom 2003. godine, uslijedilo je donošenje *Deklaracije o volonterskom radu u sportu*,³⁷ kojom se naglašava značaj volonterstva u sportu te njegov

³⁰ Vidi: Commission of the European Communities, Commission Debates Application of Its Competition Rules to Sport, 24. 2. 1999., Commission Press Release IP/99/133.

³¹ Konkretnije, čl. 81. st. 3. Ugovora o EZ.

³² Vidi: Presidency Conclusions, Santa Maria da Fereira European Council, June 2000, par. 50.

³³ Treaty of Nice, vidi bilj 23.

³⁴ Presidency Conclusions of the Nice European Council meeting, Annex IV: Declaration on the specific characteristics of sport and its social function in Europe, of which account should be taken in implementing common policies, 7.-9. 12. 2000., http://www.europarl.europa.eu/summits/nice2_en.htm#an4, 5. 7. 2015.

³⁵ Parrish, R./Miettinen, S.: The Sporting Exception in European Union Law, T.M.C. Asser Press, The Hague, Netherlands, 2008.

³⁶ „Sporting organizations and the Member States have a primary responsibility in the conduct of sporting affairs. Even though not having any direct powers in this area, the Community must, in its action under the various Treaty provisions, take account of the social, educational and cultural functions inherent in sport and making it special, in order that the code of ethics and the solidarity essential to the preservation of its social role may be respected and nurtured“.

³⁷ Vidi bilj. 24.

doprinos u razvoju pojedinca (posvećenost, odgovornost te aktivno sudjelovanje), a također i njegova uloga u postizanju socijalne i ekonomske kohezije. Države članice pozivaju se na poštovanje autonomije volonterskih sportskih organizacija te na jačanje odnosa između javnih tijela na svim razinama i volonterskih sportskih organizacija.

S propašću „Ustava za Europu“,³⁸ Glavna uprava za sport i kulturu³⁹ pokrenula je inicijativu za izmjenu mišljenja⁴⁰ između svih korisnika usluga Komisije, a također i konzultacije s još 16 glavnih uprava,⁴¹ s ciljem usklađivanja mišljenja o osjetljivim pitanjima. Konačno, 11. srpnja 2007. godine Komisija je objavila *Bijelu knjigu o sportu*.⁴² Bijela knjiga o sportu kreirana je s ciljem da se konstatira aktualna politika Komisije u odnosu na sport,⁴³ te da potakne i druge aktere europske politike na debatu o ulozi i značaju sporta u EU. Ujedno je predstavljala i temelj prema kojem će Komisija utvrditi koji se uvjeti moraju ispuniti da bi Zajednica mogla poduzimati odgovarajuće mjere u odnosu na sport. Bijela knjiga o sportu strukturirana je oko tri teme: društvene uloge sporta, ekonomske dimenzije sporta te organizacije sporta u Europi.⁴⁴ Međutim, sadrži i neka kontroverzna pitanja,

³⁸ Treaty establishing a Constitution for Europe, OJ C 310, od 16. 12. 2004.

³⁹ Directorate General for Education and Culture.

⁴⁰ Naime, Komisija je imala nekoliko mogućih odgovora na političke inicijative od strane država članica. Prvu mogućnost – ne poduzimanje nikakvih aktivnosti, Komisija je u startu odbacila jer je smatrala da postoji dostatna politička podrška za širu inicijativu u pogledu sporta te da su interesne grupe u sportu izrazile potrebu za većom pravnom jasnoćom na nivou EU. Drugu mogućnost – daljnje konzultacije s interesnim grupama u sportu putem Zelene knjige, Komisija je također odbacila smatrajući da su već obavljene konzultacije sasvim dostatne. Treću opciju – predstavljanje određenih legislativnih rješenja u skladu s Izvješćem Arnaut (vidi: **Arnaut, J.**: Independent European Sport Review, 2006, www.independentfootballreview.com, 5. 7. 2015.) Komisija je također odbacila jer je preferirala sveobuhvatan pristup sportu u odnosu na strog ciljani pristup pojedinim problemima, kao npr. posrednicima u sportu. Slijedom toga, iskorištena je jedina preostala opcija, a to je donošenje Bijele knjige o sportu.

⁴¹ Tako npr. s Glavnom upravom za tržišno nastajanje (Directorate General for Competition), Glavnom upravom za unutarnje tržište (Directorate General for Internal Market), Glavnom upravom za zapošljavanje i socijalna pitanja (Directorate General for Employment and Social Affairs), itd. Informacije potrebne za ocjenu učinka predložene političke inicijative prikupljene su ne samo unutar uprava Komisije nego i putem različitih studija, izvješća (npr. FIA & Herbert Smith Report on „Rules of theGame“) i istraživanja (npr. Eurobarometer). Commission staff working document, Impact assessment accompanying the White paper on Sport, COM(2007)391 final, Brussels, 11. 7. 2007., str. 5. i 6.

⁴² White Paper on Sport, op. cit. (bilj 18).

⁴³ Bijelom knjigom o sportu Komisija je priznala da komercijalizacija privlači nove aktere i da ta situacija „postavlja nova pitanja glede upravljanja, demokracije i rerezentacije interesa unutar sportskog pokreta“. Također je sugerirala da ona može imati ulogu pomagača u razvoju nove grupe načela dobrog upravljanja u sportu kao što su transparentnost, demokracija, odgovornost i predstavljanje aktera.

⁴⁴ One su predstavljene u formi popisa pitanja i problema vezanih uz njihovo ostvarivanje. Kao temeljni problemi, koji ujedno predstavljaju i najveću brigu interesnih grupa u sportu, navedena su sljedeća pitanja:

- manjak pravne sigurnosti u pogledu primjene prava EU na sport,
- pitanja upravljanja u vezi s profesionalnim sportom, osobito: nedovoljna postupanja posrednika u sportu, slaba zaštita maloljetnih sportaša, a također i štetni učinci dopinga, rasizma i nasilje u sportu,
- financiranje sporta i izazovi s kojima se susreću tradicionalni načini financiranja sporta na najnižoj razini,
- manjak podataka o sportskom sektoru kao osnova za kreiranje politike,

poput problematike transfera igrača te o TV pravima. U tom smislu, Bijela knjiga o sportu predstavlja sveobuhvatnu inicijativu, koja uključuje različita pitanja i interese, uključujući i sve aspekte *acquis communautaire*-a koji mogu imati utjecaja na sport. Stoga ne čudi da takav sveobuhatan pristup uključuje sve sportove⁴⁵ te sve nivoe i modalitete (npr. profesionalci i amateri) unutar svakog pojedinog sporta. To tim više što je socijalni i ekonomski razvitak izvan i unutar samog sporta donio nove izazove za sport od kojih neki nužno trebaju europski odgovor, pri čemu treba voditi računa o načelu supsidijarnosti, autonomiji sportskih organizacija, ekonomskoj važnosti sporta te organizaciji sporta. Ovim dokumentom prihvaćeno je da sport ima određene specifične karakteristike, („specifičnost sporta“)⁴⁶ koje ne potpadaju pod okvire europskog prava, ali istodobno navodi i da će se, u skladu s postojećom praksom Suda EU, „specifičnost sporta“ priznavati i dalje, ali ne na način koji bi opravdao opće izuzeće od primjene prava EU.⁴⁷ Drugim riječima, Komisija je ovim dokumentom potvrdila praksu Suda EU (iz odluke Meca-Medina) ustvrdivši da primjena testa proporcionalnosti na predmete koji se tiču sporta zahtijeva uzimanje u obzir konkretnih okolnosti svakog slučaja što onemogućuje donošenje općih smjernica i pravila za primjenu prava EU na sport.⁴⁸

Međutim, unatoč postojanju brojnih *soft law* dokumenata, prije stupanja na snagu Ugovora iz Lisabona, 1. prosinca 2009. godine, EU nije imala eksplicitne

- rastući problem pretilosti, krvožilnih bolesti i osteoartritisa što je u najvećoj mjeri posljedica manjka fizičke aktivnosti, te

- limitirana integracija sportskih pitanja u politiku obrazovanja i osposobljavanja.

Detaljno o tome vidi: **Colucci, M.**: Sport in the EU Treaty: In the Name of Specificity and Autonomy, in: Blanpain, R./Colucci, M./Hendrickx, F. (eds.), *The Future of Sports Law in the European Union, Beyond the EU Reform Treaty and the White Paper*, Kluwer Law International, 2008., str. 27., Parrish/Miettinen, op. cit., str. 43. i 44.; **Siekmann, R.**: Is Sport „Special“ in EU Law and Policy?, in: *The Future of Sports Law in the European Union, Beyond the EU Reform Treaty and the White Paper*, Kluwer Law International, 2008., str. 43. i 44.; **Velázquez Hernández, P.**: The European Commission's White Paper on Sport, in: *The Future of Sports Law in the European Union, Beyond the EU Reform Treaty and the White Paper*, Kluwer Law International, 2008., str. 79.-84.

⁴⁵ Pri tome napominjemo da se definicija pojma „sport“, kako se koristi u Bijeloj knjizi o sportu, podudara s definicijom navedenog pojma sadržanom u Europskoj povelji o sportu Vijeća Europe. Sportom se, dakle, smatraju „svi oblici fizičke aktivnosti koji, kroz povremeno ili organizirano sudjelovanje, imaju za cilj izražavanje ili poboljšavanje fizičke spremnosti i mentalnog zdravlja, formiranje socijalnih odnosa ili postizanje rezultata u natjecanju na svim razinama“. Vidi: *European Sports Charter*, 15 May 1992, revised 2001., https://www.coe.int/t/dg4/epas/resources/texts/Rec%2892%2913rev_en.pdf, 5. 7. 2015.

⁴⁶ White Paper on Sport, op. cit. (bilj. 18), par. 4.1.: U kontekstu europskog sporta, navedenu „specifičnost“ moguće je promatrati kroz dvije prizme:

- specifičnost sportskih aktivnosti i pravila, kao što su odvojena natjecanja za muškarce i žene, ograničenje broja sudionika u natjecanjima ili potreba za očuvanjem neizvjesnosti u pogledu ishoda natjecanja i očuvanja kompetitivne ravnoteže među klubovima koji sudjeluju u istim natjecanjima;

- specifičnost sportskih struktura, uključujući ponajprije autonomiju i različitost sportskih organizacija, piramidnu strukturu natjecanja od baze ka elitnom sportu i organizirane mehanizme solidarnosti između različitih razina i voditelja, organizaciju sporta na nacionalnoj razini i načelo jednog saveza za jedan sport.

⁴⁷ White Paper on Sport, op. cit. (bilj. 18), par. 4.1.

⁴⁸ C-519/04 *Meca-Medina and Majcen v Commission*, ECR (2006) I-6991.

ovlasti u sferi sporta.⁴⁹ Štoviše, u Ugovoru o EZ sport nije niti spomenut. Ali, *ab initio* u Walrave in Koch⁵⁰ Sud EU odbio je rezonirati na način koji bi strogo razdvojio upravljanje sportom od prava EZ.⁵¹ Umjesto toga, Sud EU je dosljedno zauzimao stav da dok god predstavlja ekonomsku aktivnost sport potpada pod polje primjene Ugovora, a sportska praksa mora udovoljavati zahtjevima europskog prava. Odatle slijedi da je, unatoč tome što joj je bila uskraćena konkretna legislativna nadležnost u sferi sporta, ovlaštenje EZ (današnje EU) da nadzire sport proizlazilo iz širokog funkcionalnog dosega relevantnih odredaba Ugovora, tj. odredaba o slobodi kretanja, tržišnom natjecanju te zabrani diskriminacije temeljem državljanstva.⁵²

Temeljem odredaba članka 6. Ugovora o funkcioniranju Europske unije (UFEU),⁵³ EU je po prvi put dobila nadležnost za poduzimanje mjera u svrhu podupiranja, koordiniranja i dopunjavanja mjera koje države članice poduzimaju, *inter alia*, u sferi sporta. Nadalje, st. 1. čl. 165. UFEU utvrđuje se da će Unija doprinositi promicanju pitanja europskog sporta, uzimajući u obzir specifičnu prirodu sporta, njegovu strukturu utemeljenu na voluntarizmu te njegovu društvenu i odgojnu ulogu. Stavkom 2. čl. 165. UFEU kao *jedan od ciljeva EU* navodi se *razvijanje europske dimenzije sporta promicanjem pravednosti i otvorenosti na sportskim natjecanjima i suradnje među tijelima odgovornima za sport te zaštitom tjelesnog i moralnog integriteta sportaša i sportašica, osobito najmlađih sportaša i sportašica*,⁵⁴ dok se st. 4. ovlašćuju se institucije Unije na donošenje poticajnih mjera i preporuka.

Iako se u sportskim krugovima od Lisabonskog ugovora očekivalo puno, konačna formula sadržana u Ugovoru upravljačkim tijelima u sportu ne daje očekivani stupanj autonomije. Pored toga, Unija nema ovlasti harmonizacije organizacije sporta u Europi, što znači da je prednost i dalje na strani nacionalne samoregulacije te sportskih udruženja.⁵⁵ Slijedom toga, niti novostečena ovlaštenja Unije u sferi sporta ne predstavljaju puno više od najskromnije potpore država članica.⁵⁶

⁴⁹ Čl. 165. Ugovora iz Lisabona navodi: „The Union shall contribute to the promotion of European sporting issues while taking into account of its specific nature, its structures based on voluntary activity and its social and educational function“.

⁵⁰ Case 36/74 (1974) ECR 1405.

⁵¹ **Weatherill, S. et alii.**, European Sports Law, Asser International Sports Law Series, T.M.C. Asser Press, The Hague, 2014., str. 508.

⁵² *Ibidem*.

⁵³ Consolidated version of the Treaty on the Functioning of the European Union, OJ C 83, od 30. 3. 2010.

⁵⁴ Više o tome vidi u: **Weatherill, S.**: Fairness, Openess and the Specific Nature of Sport: Does the Lisbon Treaty Change EU Sports Law?, The International Sports Law Journal, 3-4/2010, str. 11.-17.

⁵⁵ **Smokvina, V./Rubeša, T.**: Gospodarska sloboda kretanja profesionalnih sportaša kao radnika u Europskoj uniji s naglaskom na pravne izvore i odluku Bernard, Zbornik PFZ, 64, 3/2014, str. 408.

⁵⁶ *Ibidem*.

III. ZAŠTITA PRAVA MALOLJETNIH SPORTAŠA NA RAZINI EU

Sukladno ulozi sporta u pravu EU, raniji naponi Unije na suzbijanju problema vezanih uz rad maloljetnih sportaša nisu bili usmjereni izravno na sport već su rješavani u okviru zakonodavstva kojim je regulirana problematika rada (maloljetnika).

Koncept pojma „radnik“ u okviru prava EU određen je autonomno i razlikuje se od koncepta pojma „radnik“ u okviru različitih nacionalnih zakonodavstava.⁵⁷ U tom smislu postoji cijeli niz odluka Suda EU,⁵⁸ iz kojih proizlazi da se radnikom smatra svaka osoba koja, u odnosu subordinacije,⁵⁹ obavlja ekonomsku aktivnost na učinkovit i stvaran način i za to dobiva naknadu za rad.

Ovakva, relativno široka definicija radnika, omogućila je „institucijama EU da odnos sportskih klubova i sportaša definiraju na način da su klubovi poslodavci, a sportaši radnici,⁶⁰ što znači da su oboje subjekti radnog prava, kao i da se primjenjuje radno pravo kad je riječ o ugovoru među njima“. ⁶¹ To se, međutim, ne odnosi na sportaše u pojedinačnim sportovima (npr. tenis, boks, biljar) koji putem agenta ili samostalno pregovaraju o natjecanjima u kojima će sudjelovati i naknade za pruženu uslugu. Dakle, europsko pravo pravi razliku između profesionalnih sportaša u statusu radnika⁶² i profesionalnih sportaša u pojedinačnim sportovima koji se kategoriziraju kao samozaposlene osobe.⁶³

Prema čl. 45. UFEU svaki radnik ima pravo slobode kretanja unutar EU, a

⁵⁷ Vidi: **Steiner, J./Woods, L.**: EU law, Oxford University Press, Oxford, 2009., str. 465.

⁵⁸ Vidi: C-75/63 *Hoekstra v Bestuur der Bedrijfsvereniging voor Detailhandel en Ambachten*, ECR (1964) 177, par. 177. i 184.; C-53/81 *Levin v Staatssecretaris van Justitie*, ECR (1982) 1035, par. 13. i 14.; C-66/85 *Lawrie-Blum v Land Baden-Würtemberg*, ECR (1986) 2135, par. 17.; C-139/85 *R.H.Kempf v Staatssecretariat van Justitie*, ECR (1986) 1741, par. 15.; C-357/89 *Raulin v Minister van Justitie Onderwijs en wetenschappen*, ECR (1993) I-1027, par. 13., 15. i 19.; C-15/90 *David Maxwell Moddleborough v Chief Adjudication Officer* (1991) ECR 4655, par. 13.; C-179/90 *Merci convenzionali porto di Genova SpA v Siderurgica Gabrielli SpA*, ECR (1991) I-5889; C-85/96 *Maria Martinez Sala v Freistaat Bayer*, ECR (1998) I-2691, par. 32.; C- 456/02 *Trojani v Centre public d'aide sociale*, ECR (2004) I-7573, par. 17 te C-14/09 *Hava Genc v Land Berlin*, ECR (2010) I-000, par. 9., 19, 21.-28. te 33.

⁵⁹ Tako: C-66/85 *Lawrie-Blum v Land Baden-Würtemberg*, ECR (1986) 2135, par. 17. i C-179/90 *Merci convenzionali porto di Genova SpA v Siderurgica Gabrielli SpA*, ECR (1991) I-5889.

⁶⁰ To znači da se, u slučaju postojanja ekonomske aktivnosti, i na njih mogu primjenjivati odredbe o slobodi kretanja radnika, poslovnog nastana i pružanja usluga. To pokazuju i brojne odluke Suda EU, kao što su: C-36/74 *Walrave and Koch v Association Union Cycliste Internationale*, ECR (1974) 1405, par. 4; C-13/76 *Gaetano Donà v Mario Montero*, ECR (1976) 1333, par. 12.; C-415/93 *Union Royale Belge des Sociétés de Football Association and other v Bosman*, ECR (1995) I-4291, par. 73.; C-176/96 *Lehtonen v Fédération Royale Belge des Sociétés de Basket-ball* (Belgian Royal Federation of Basketball Clubs – FRBSB) (2000), ECR I-2681, par. ???; C- 438/00 *Deutscher Handballbund eV v Maros Kolpak* (2003) ECR I-4135, par. ???; C-256/03 *Igor Simutenkov v Ministerio de Educación y Cultura, Real Federación Española de Fútbol* (2005) ECR I-2579, par. 20.-27. te Joined cases C-51/96 i C-191/97 *Christelle Delière v Francophone de Judo et disciplines Associées Asb* (200) ECR I-2549, par. 41. i 54.

⁶¹ **Bilić, A./Smokvina, V.**: Ugovori između profesionalnih nogometaša i klubova – ugovori radnog ili građanskog prava?, Zbornik PF u Splitu, god. 49, 4/2012, str. 842.

⁶² Koji primaju naknadu u obliku trajne plaće te bonuse, a sve u skladu s ugovorom o radu koji je sportaš sklopio s klubom (čl. 45. UFEU).

⁶³ U smislu odredaba o slobodi kretanja ova kategorija sportaša smatra se pružateljima usluga (čl. 57. UFEU).

s ciljem ostvarivanja određene ekonomske aktivnosti. Kako se, po pravu EU, radnicima smatraju i sportaši tako i oni mogu ostvarivati pravo na slobodu kretanja. Međutim, mladi ljudi općenito, pa tako i maloljetni sportaši, prepoznati su kao posebno ranjiva kategorija radnika pa je stoga usvojeno i posebno zaštitno zakonodavstvo, u vidu Direktive Vijeća 94/33/EC od 22. 6. 1994. o zaštiti mladih ljudi na radu.⁶⁴ Navedenom Direktivom zabranjen je rad djece, na način da države članice moraju osigurati da minimalna dob za rad ili zapošljavanje ne bude niža od najniže dobi predviđene za završetak obveznog redovitog školovanja kako je regulirano nacionalnim zakonodavstvom, odnosno da ne bude niža od 15 godina.⁶⁵ Nadalje, Direktiva nalaže da rad mladih bude strogo reguliran i zaštićen, a radni uvjeti prilagođeni dobi maloljetnika. Države članice dužne su osigurati da su mladi ljudi zaštićeni od gospodarskog iskorištavanja i od svakog rada koji bi mogao ugroziti njihovu sigurnost, zdravlje ili fizički, mentalni, moralni ili socijalni razvoj ili ometati njihovo obrazovanje.⁶⁶ Uzimajući u obzir ciljeve navedene Direktive, države članice pod određenim uvjetima mogu donijeti i zakonodavne ili regulatorne odredbe na temelju kojih se zabrana dječjeg rada ne primjenjuje na djecu zaposlenu za potrebe izvođenja kulturnih, umjetničkih, sportskih ili oglašivačkih aktivnosti, ali samo pod uvjetom da u svakom konkretnom slučaju to prethodno odobri nadležno tijelo.⁶⁷

Nasuprot tome, u pogledu slobode kretanja maloljetnika državljana država ne-članica, imigracijska kontrola ostaje u nadležnosti država članica EU, pa se i zaštitne mjere u odnosu na maloljetnike bez pratnje donose temeljem odredaba nacionalnog zakonodavstva,⁶⁸ ali u skladu s Direktivom Vijeća 2004/81/EZ od 29. travnja 2004. o odobrenju boravka državljanima trećih zemalja koji su žrtve trgovine ljudima ili im je pružena pomoć da ilegalno imigriraju, a surađuju s nadležnim tijelima (Direktiva o boravišnim dozvolama žrtava trgovanja ljudima).⁶⁹ Pri donošenju navedenih mjera temeljem nacionalnog zakonodavstva, države članice moraju uzeti u obzir obveze preuzete UN Konvencijom o pravima djeteta, pa u svim aktivnostima koje se odnose na djecu „najbolji interes djeteta“ mora imati prednost, osobito u pogledu obrazovanja i socijalne integracije.⁷⁰ Nešto kasnije, usvojena je i Direktiva 2008/115/EZ Europskoga parlamenta i Vijeća od 16. prosinca 2008. o zajedničkim standardima i postupanjima država

⁶⁴ Council Directive 94/33/EC of 22 June 1994 on the protection of young people at work, OJ L 216, 20. 8. 1994, p. 12–20.

⁶⁵ *Ibidem*, čl. 1. st. 1.

⁶⁶ *Ibidem*, čl. 1. st. 2 i 3.

⁶⁷ *Ibidem*, čl. 4. st. 2 i čl. 5. st. 1.

⁶⁸ U Hrvatskoj su to: Zakon o strancima (NN RH br. 130/11, 74/13) i Zakon o azilu (NN RH br. 70/07, 88/10, 143/13).

⁶⁹ Council Directive 2004/81/EC of 29 April 2004 on the Residence Permit Issued to Third-Country Nationals Who are Victims of Trafficking in Human Beings or Who Have Been the Subject of an Action to Facilitate Illegal Immigration, Who Cooperate With the Competent Authorities, OJ EC L 261, 6. 8. 2004.

⁷⁰ Vidi: Commission Staff Working Document, „The EU and Sport: Background and Context, Accompanying Document to the White Paper on Sport“, COM (2007) 391, final, str. 51.

članica u vezi s vraćanjem osoba trećih zemalja čiji je boravak nezakonit,⁷¹ koja i izrijeком navodi da pri primjeni odredaba direktive najbolji interes djeteta mora imati prednost.

Od izvora primarnog prava EU osobiti značaj ima st. 5. čl. 3. Ugovora o EU,⁷² kojim se *Unija obvezuje da će „u odnosu na ostatak svijeta podržavati i promovirati svoje interese i doprinosti zaštiti svojih građana. ... osobito prava djeteta...“*. Iako navedena odredba sama po sebi ne ovlašćuje EU da odlučuje u situacijama vezanim uz djecu ipak predstavlja veliki korak jer značajno pojačava vidljivost i političku usmjerenost na zaštitu prava djece u onim područjima u kojima je Unija ovlaštena djelovati.⁷³ Pored toga, Ugovor o EU osigurava temelj za jači europski pravni okvir u ključnim područjima u kojima su djeca uključena u pravni sustav.⁷⁴

Pored Ugovora o EU, u primarne izvore prava EU spada i Povelja o temeljnim pravima EU,⁷⁵ koja predstavlja prvi pokušaj kodifikacije temeljnih ljudskih prava priznatih pravom Zajednice. Iako u momentu donošenja nije imala obvezujuću pravnu snagu, proglašena je „kvantnim skokom u vidljivosti ljudskih prava unutar Europske unije“⁷⁶ i ujedno poslužila kao pravni okvir za zaštitu ljudskih prava u brojnim mišljenjima nezavisnih odvjetnika,⁷⁷ sudskim odlukama⁷⁸ te zakonodavnim formulacijama.⁷⁹ Povelja o temeljnim pravima EU postala je

⁷¹ Directive 2008/115/EC of the European Parliament and of the Council on common standards and procedures in Member States for returning illegally staying third-country nationals, OJ EU L 348/98, 24. 12. 2008.

⁷² Consolidated version of the Treaty on European Union (2012), OJ EU C 326, 26. 10. 2012., str. 13.-390.

⁷³ Više tome vidi u: **O'Donell, R.**: The role of EU legal and policy framework in strengthening child friendly justice, ERA Forum (2013), no. 14., str. 513.

⁷⁴ Tako je npr. ranije bilo moguće donositi jedino tzv. okvirne odluke u vezi s trgovanjem ljudima i seksualnim iskorištavanjem djece (ali ne i direktive) čime je nivo zaštite djece zapravo bio veoma slab. Naime, za razliku od direktive čiju implementaciju i provedbu nadzire Komisija, učinci okvirnih odluka ovise isključivo o državama članicama. Stoga je Ugovorom iz Lisabona omogućeno donošenje direktiva i u tim stvarima pa su već 2011. godine donesene dvije direktive: *Directive 2011/92/EU of the European Parliament and of the Council of 13 December 2011 on combating the sexual abuse and sexual exploitation of children and child pornography, and replacing Council Framework Decision 2004/68/JHA*, 17 December 2011, OJ L 335/1 te *Directive 2011/36/EU of the European Parliament and of the Council of 5 April 2011 on preventing and combating trafficking in human beings and protecting its victims, and replacing Council Framework Decision 2002/629/JHA*.

⁷⁵ Charter of Fundamental Rights of the European Union (2010), OJ C 83, 30. 3. 2010., str. 389.-403.

⁷⁶ **Boyle, K./ Mendez, J. E.**, u: Peers, S./Ward, A. (eds.): The Charter of Fundamental Rights: Politics, Law and Policy, Hart Publishing, 2004.

⁷⁷ AG Geelhoed, 5 July 2001, C-413/99 *Baumbast*; AG Leger, 10 July 2001, C-309/99 *Wouters*; AG Geelhoed, 2 April 2003, C-256/01 *Albony*; AG J-Colomer, 10 June 2003, C-117/01, *K.B.*.

⁷⁸ Radi se uglavnom o odlukama Prvostupanjskog suda, npr.: T-77/01 *Diputación Foral de Alava* (2002) ECR II-81, T-177/01 *Jégo-Quéré* (2002) ECR II-81, T-377/00 *Philip Morris and Others* (2003) ECR II-1, itd.

⁷⁹ Tako npr. u: *Council Directive 2003/9/EC of 27 January 2003 laying down minimum standards for the reception of asylum seekers*, OJ L 31/18, 2003., toč. 5. Preamble, itd.

obvezujuća stupanjem na snagu Ugovora iz Lisabona.⁸⁰ Ista, *inter alia* garantira zaštitu djeteta od strane institucija EU, a također i država članica.

IV. ZAŠTITA PRAVA MALOLJETNIH SPORTAŠA NA RAZINI MEĐUNARODNIH SPORTSKIH ORGANIZACIJA

1. Propisi FIFA-e

Imajući u vidu policentrično normativno uređenje sporta prilično je jasno da je za efikasnu zaštitu prava maloljetnih sportaša na bilo kojoj razini potrebna suradnja i nacionalnih i regionalnih tijela, ali i krovnih sportskih saveza.⁸¹ Istog je mišljenja bila i FIFA,⁸² kad je još 2001. godine, zajedno s UEFA-om,⁸³ FiFPRO-om⁸⁴ i europskim ligama ušla u pregovore s Europskom unijom o sustavu transfera u nogometu.⁸⁵ Glavne teme pregovora bile su ugovorna stabilnost i zaštita maloljetnika.

Pregovori su rezultirali revidiranim Pravilnikom o statusu i transferu igrača (2001). Novim odredbama regulirana je naknada za treniranje i razvoj, ugovorna stabilnost kroz period od 2-3 godine (ovisno o dobi igrača), mehanizam

⁸⁰ Više o pravima djece zaštićenim Poveljom vidi u: **Korać Graovac, A.**: Povelja o temeljnim pravima EU i obiteljsko pravo, u: Bodiroga-Vukobrat, N./Hlača, N./Hrabar, D./Jakovac-Lozić, D./Korać Graovac, A./Lapaš, D./Majstorović, I./Medić Musa, I./Novak, B./Sikirić, H./Smokvina, V./Winkler, S./Žnidarić Skubic, V./Župan, M.: Europsko obiteljsko pravo, Zagreb, 2013., str. 25.-52.

⁸¹ Zahvaljujući svojoj piramidalnoj organizaciji, sportska udruženja praktički imaju monopol u organizaciji sporta koji pokrivaju, a kao rezultat tog monopola te „specifičnosti sporta“ dana im je određena autonomija u stvaranju pravila kojima reguliraju svoju aktivnost. S obzirom da ta pravila obvezuju sve niže ustrojbene jedinice, globalizacija sporta pomakla je fokus pravne regulative s nacionalne na međunarodnu razinu, tj. na međunarodne sportske federacije te na način kojim se one „obračunavaju“ s potencijalnom ugrozom prava maloljetnih sportaša. **Parrish, R.**: The Birth of European Union Sports Law, Entertainment Law, Vol. 2, No. 2, Summer 2003, str. 21., **Foster, K.**: Is There a Global Sports Law?, Entertainment Law, Vol. 2, No. 1, Spring 2003, str. 1.

⁸² *Fédération Internationale de Football Association* (Međunarodna federacija nogometnih saveza) – najviša svjetska nogometna organizacija. Osnovana je u 21. svibnja 1904. u Parizu. Sjedište joj je u Zürichu. Danas uključuje 208 nacionalnih nogometnih saveza. Organizira međunarodna nogometna natjecanja, od kojih je najpoznatije Svjetsko nogometno prvenstvo koje se održava još od 1930. godine. www.fifa.com, 5. 7. 2015.

⁸³ *Union des Associations Européennes de Football* (Europska unija nogometnih saveza) – upravno tijelo nogometnih udruženja u Europi i dijelu Azije ili Afrike. Osnovano je u Baselu 15. lipnja 1954. Od 1995. godine od danas sa sjedištem u Nyonu. Uključuje 54 nacionalna nogometna saveza. Osim šta predstavlja nacionalne saveze, vodi nacionalna i klupska natjecanja te kontrolira prava na nagradni fond, propise i medijska prava na tim natjecanjima. www.uefa.com, 5. 7. 2015.

⁸⁴ *Fédération Internationale des Associations de Footballeurs Professionnels* (Međunarodna organizacija profesionalnih nogometaša, svjetski sindikat profesionalnih nogometaša) – svjetska organizacija koja predstavlja 65 000 profesionalnih nogometaša. Osnovana je 15. prosinca 1965. u Parizu, na inicijativu predstavnika udruženja nogometaša Engleske, Francuske, Italije, Nizozemske i Škotske. Trenutno ima 58 redovnih članova, 2 člana kandidata i 5 članova promatrača. Upravni odbor čini 9 članova na čelu s predsjednikom. www.fifpro.org, 5. 7. 2015.

⁸⁵ IP/01/314, „Outcome of discussions between the Commission and FIFA/UEFA on FIFA Regulations on international transfers“, 5 March 2001.

solidarnosti te zaštita maloljetnika. Međutim, Pravilnik donesen 2001. mijenjan je već 2005. jer je praksa Arbitražnog suda za sport pokazala da raniji pravilnik ostavlja prostora manipulacijama. Naime, Pravilnik iz 2001. godine branio je međunarodne transfere igrača mlađih od 18 godina, osim *inter alia* u slučaju da se „igračevi roditelji presele u državu u kojoj se nalazi novi klub, ali iz razloga koji nisu vezani uz nogomet“.

U predmetu Caballero⁸⁶ to je značilo sljedeće. U dobi od 16 godina, 14. veljače 2005. godine, paragvajski igrač Carlos Javier Acuña Caballero potpisao je ugovor sa španjolskim klubom Cádiz C.F.. Istoga dana potpisan je i sporazum o transferu igrača između španjolskog i paragvajskog nogometnog kluba. Tjedan dana nakon potpisivanja ugovora, igračeva majka potpisala je ugovor o radu s restoranom u Španjolskoj. Međutim, 22. lipnja 2005. Paragvajski nogometni savez odbio je izdati Ispravu o međunarodnom transferu. Dana 27. lipnja 2005. oba saveza su informirala FIFA-u o nemogućnosti izdavanja Isprave o međunarodnom transferu jer nisu ispunjeni uvjeti iz čl. 12. Pravilnika iz 2001. godine, a niti uvjeti iz čl. 19. Pravilnika iz 2005. godine.

Klub je odlučio predmet podnijeti na rješavanje FIFA-inoj Komisiji za status igrača, no sudac je odbio zahtjev španjolskog saveza za registracijom igrača jer nije pronašao nikakav dokaz igračeve namjere da nastavi obrazovanje, a također i stoga što je zaključio da se ne radi o situaciji u kojoj igrač prati majku usljed promjene prebivališta iz razloga nevezanih uz nogomet nego upravo obratno, da majka prati igrača nakon što je španjolski klub iskazao osobit interes za njega.⁸⁷

Dana 8. rujna 2005. godine španjolski klub je podnio žalbu Arbitražnom sudu za sport. Žalbom je osporavao valjanost ograničenja nametnutih od strane FIFA-e pozivajući se, ponajprije, na protivnost španjolskom i švicarskom javnom poretku te odredbama međunarodnih dokumenata koji reguliraju rad i ljudska prava. Odlukom Suda, od 30. prosinca 2005. godine, kojom je žalbu odbacio, Arbitražni sud za sport priznao je valjanost ograničenja nametnutih od strane FIFA-e, istaknuvši da smjeraju zakonitom cilju te da vode računa o načelu proporcionalnosti.⁸⁸ Drugim riječima, ograničenja predviđena Pravilnicima FIFA-e kojima se limitira međunarodni transfer maloljetnih igrača nisu u sukobu s obvezujućim načelom zaštite javnog poretka temeljem odredaba švicarskog ili bilo kojeg drugog nacionalnog ili međunarodnog prava.

⁸⁶ CAS 2005/A/955 Cádiz C.F., *SAD v/FIFA en Asociación Paraguaya de Fútbol & CAS 2005/A/956 Carlos Javier Acuña Caballero v/ FIFA en Asociación Paraguaya de Fútbol*.

⁸⁷ CAS Caballero, op. cit., par. 2.1.6.

⁸⁸ „The contested FIFA rules limiting the international transfer of players who are less than 18 years old, do not violate any mandatory principle of public policy under Swiss law or any other national or international law insofar as: i) they pursue a legitimate objective, namely the protection of young players from an international transfers which could disrupt their lives, particularly if, as often happens the football career eventually fails or, anyways, is not as successful as expected; ii) they are proportionate to the objective sought, as they provide for some reasonable exceptions.“

Navedeno načelo ponovo je potvrđeno 2007. godine u predmetu Sarmiento,⁸⁹ u sporu između španjolskog i argentinskog trkačkog kluba u vezi s transferom maloljetnog Oscara Sarmienta.

Na žalost, već 2008. godine, Pravilnik je ponovno stavljen na test od strane Danskog nogometnog saveza i danskog kluba F.C. Midtjylland,⁹⁰ koji je uspostavio suradnju s nigerijskim klubom F.C. Ebdei. Ugovor o suradnji predviđao je mogućnost da danski klub kupi najbolje igrače nigerijskog kluba, a također i mogućnost upisa nigerijskih maloljetnika u Midtjyllandovu nogometnu akademiju u Danskoj.

Dana 6. lipnja 2008. godine Midtjylland je registrirao tri maloljetna nigerijska igrača, ranije registrirana za nigerijski klub, kao amatere pri Danskome nogometnom savezu koji je izdao potrebne dozvole. Igrači su dobili dozvole boravka kao studenti i mogućnost pohađanja srednje škole u Danskoj. Međutim, u veljači 2007. godine, FiFPro je kontaktirala FIFA-u navodeći da, transferom maloljetnih nigerijskih igrača, F.C. Midtjylland sustavno krši odredbe čl. 19. st. 1. Pravilnika o statusu i transferu igrača.

Nakon istrage, FiFPro i Komisija za status igrača donijeli su odluku protiv Danskog nogometnog saveza i danskog kluba F.C. Midtjylland.⁹¹ Komisija za status igrača istaknula je da se čl. 19. Pravilnika iz 2005. godine primjenjuje i na profesionalce i na amatere, te da Danski nogometni savez nije ovlašten prihvaćati iznimke koje nisu predviđene čl. 19. Pravilnika. Upućeno mu je energično upozorenje zbog kršenja odredaba čl. 19. Pravilnika.

U veljači 2008. godine, F.C. Midtjylland uložio je žalbu Arbitražnom sudu za sport. Pozvao se na sporazum između EU i brojnih afričkih država, uključujući i Nigeriju, tzv. „Cotonou Agreement“.⁹² Klub je smatrao da se nigerijski državljani koji zakonito borave u Danskoj mogu pozvati na čl. 13. st. 3. Sporazuma iz Cotonou-a⁹³ koji im omogućava isti tretman kao i danskih državljana. Klub se također pozvao i na odluku Suda EU u predmetu Simutenkov,⁹⁴ na previše restriktivno tumačenje odredbe čl. 19. Pravilnika, na neprimjenu čl. 19. na igrače

⁸⁹ CAS 2007/A/1403 *Real Club Racing de Santander; SAD v. Club Estudiantes de la Plata (speler Brian Oscar Sarmiento)*.

⁹⁰ CAS 2008/A/1485 *FC Midtjylland A/S/ v/FédérationInternale de Footbal Assosiation*, par. 2.2.

⁹¹ *Ibidem*, par. 2.8.

⁹² Partnership Agreement between the members of the African, Caribbean and Pacific Group of States of the one part, and the European Community and its Member States, of the other part, signed in Cotonou on 23 June 2000, OJ L 317, 15. 12. 2000.

⁹³ „The treatment accorded by each Member State to workers of ACP countries legally employed in its territory, shall be free from any discrimination based on nationality, as regards working conditions, remuneration and dismissal, relative to its own nationals. Further in this regard, each ACP State shall accord comparable non-discriminatory treatment to workers who are nationals of a member State.“

⁹⁴ Case C-265/03 *Igor Simutenkov v. Ministerio de Education y Cultura and Real Federación Española de Fútbol* (2005), ECR I-02579.

amateere te ugrožavanje temeljnih ljudskih prava nigerijskih studenata, odnosno diskriminaciju temeljem državljanstva.⁹⁵

U svojoj odluci, Arbitražni sud za sport još jednom je potvrdio da se čl. 19. Pravilnika podjednako primjenjuje na sve igrače, profesionalce i amateere. Potom je naveo da je iznimke navedene u st. 2. čl. 19. moguće proširiti s još dvjema koje se odnose isključivo na studente⁹⁶ ali da se iste u ovom slučaju ne mogu primjeniti. Sud je smatrao da Sporazum iz Cotonou-a u ovom slučaju nije primjenjiv jer se odnosi na radnike i radne uvjete, a ne na studente ili druge osobe koje tek namjeravaju ući na europsko tržište rada. Konačno, u pogledu navodne povrede temeljnih ljudskih prava nigerijskih studenata Sud je naveo da Povelja o temeljnim pravima EU nema obvezujući pravni učinak,⁹⁷ te stoga nije moguće očekivati prinudno ostvarivanje njezinih odredaba. S obzirom na navedeno, Arbitražni sud je odbio žalbu F.C. Midtjyllanda.

Iako se u svim navedenim predmetima Arbitražni sud za sport striktno držao odredaba Pravilnika iz 2005. godine o međunarodnom tranferu maloljetnika, zbog učestale zloporabe, krajem 2008. godine išlo se u novu izmjenu Pravilnika s ciljem pojačane zaštite maloljetnika u nogometu. Međutim, i Pravilnik FIFA-e o statusu i transferima igrača iz 2010. godine ponovno je mijenjan 2014. godine.⁹⁸

⁹⁵ CAS Midtjylland, op. cit. (bilj. 90), par. 3.3.

⁹⁶ „1. Međunarodni transfer maloljetnika dopušten je i u slučajevima u kojima igrač bez ikakve dvojbe može dokazati da su razlozi njegova preseljenja vezani uz studij, a ne uz njegovu aktivnost kao igrača.

2. Međunarodni transfer maloljetnika dopušten je i u slučajevima u kojima Savez države porijekla i novi klub u koji igrač odlazi imaju potpisan sporazum u okviru polja primjene razvojnog programa za mlade igrače pod određenim strogim uvjetima (sporazum o akademskoj ili školskoj naobrazbi, odobrenje izdano za ograničeni period vremena).“ CAS Midtjylland, op. cit. (bilj. 90), par. 7.3.3.

⁹⁷ Stekla ga je tek 2009. godine, stupanjem na snagu Ugovora iz Lisabona.

⁹⁸ Stupio je na snagu 1. 4. 2015. godine.

<http://hnsccf.hr/files/documents/7200/2015%20FIFA%20Pravilnik%20o%20statusu%20i%20transferima%20igra%C4%8Da.pdf>, 5. 7. 2015.

1.1.Pravilnik o statusu i transferima igrača (2014)

1.1.1.Međunarodni transferi maloljetnika

Prema aktualnom Pravilniku (čl. 19.)⁹⁹ međunarodni transfer igrača moguć je samo u slučaju igrača starijih od 18 godina. Iznimno, moguć je i međunarodni transfer maloljetnog igrača, s tim da svaki međunarodni transfer koji uključuje maloljetnika mora biti prethodno odobren od strane potkomisije,¹⁰⁰ imenovane u tu svrhu od strane Komisije za status igrača. Dakle, odgovornost za pravilnu primjenu odredaba Pravilnika više nije na nacionalnim savezima nego na potkomisiji, jer je potkomisija zadužena za provođenje postupka za izdavanje prethodnog odobrenja, a također i za prosudbu postoje li uvjeti za primjenu iznimki sadržanih u čl. 19. Pravilnika.

Pravilnik sadrži tri iznimke. Prema švicarskom pravu kao mjerodavnom, pravne odredbe zakonodavstva udruga (saveza) moraju se tumačiti imajući u vidu

⁹⁹ Čl. 19. Pravilnika o statusu i transferima igrača 2014 – Zaštita maloljetnika:

1. Međunarodni transferi igrača dozvoljeni su samo ukoliko je igrač stariji od 18 godina.
2. U odnosu na ovo pravilo, primjenjuju se sljedeće tri iznimke:
 - a) Igračevi roditelji se sele u zemlju u kojoj je sjedište novog kluba iz razloga koji nisu povezani s nogometom.
 - b) Transfer se obavlja unutar teritorija Europske unije (EU) ili Europskog ekonomskog područja (EEA), i igrač ima između 16 i 18 godina. U tom slučaju novi klub mora ispuniti sljedeće minimalne obveze:
 - i) Mora igraču osigurati adekvatno nogometno obrazovanje i/ili treniranje u skladu s najvišim nacionalnim standardima.
 - ii) Mora igraču jamčiti akademsko i/ili školsko i/ili stručno obrazovanje i/ili treniranje pored nogometnog obrazovanja i/ili treniranja, što će igraču omogućiti da ostvari karijeru izvan nogometa, ukoliko bi prestao igrati profesionalni nogomet.
 - iii) Poduzet će sve potrebno kako bi osigurao da je igrač zbrinut na najbolji mogući način (optimalni životni standardi s obitelji u kojoj boravi ili u klupskom smještaju, imenovanje mentora u klubu, itd.)
 - iv) Po registraciji takvog igrača, dostaviti relevantnom savezu dokaze o ispunjavanju prije navedenih obveza;
 - c) Igrač živi na udaljenosti od najviše 50 km od državne granice i klub za koji se igrač želi registrirati u susjednom savezu se također nalazi na udaljenosti od 50 km od te granice. Najveća udaljenost između mjesta stanovanja igrača i klupskih prostorija iznosi 100 km. U takvim slučajevima, igrač mora nastaviti živjeti kod kuće, a dva odnosna saveza moraju dati svoj izričit pristanak.
3. Uvjeti ovog članka se također primjenjuju na svakog igrača koji nikada ranije nije bio registriran za klub i koji nije državljanin zemlje u kojoj želi biti registriran po prvi puta.
4. Svaki međunarodni transfer sukladno stavku 2 i svaka prva registracija sukladno stavku 3 predmetom je odobrenja potkomisije imenovane u tu svrhu od Komisije za status igrača. Molbu za odobrenje podnosi savez koji želi registrirati igrača. Posljednjem savezu se daje mogućnost da dostavi svoje očitovanje. Odobrenje potkomisije treba biti dobiveno prije podnošenja svakog zahtjeva od strane saveza za ITC i/ili prvu registraciju. Svaku povredu ove odredbe kaznit će Disciplinska komisija sukladno Disciplinskom kodeksu FIFA-e.

¹⁰⁰ Od 1. listopada 2009. godine, svaki međunarodni transfer koji uključuje maloljetnog igrača podložan je odobrenju potkomisije. Potkomisija se sastoji od ukupno 9 predstavnika: igrača, klubova, konfederacije maloljetnikova porijekla (npr. CA i CONMEBOL) i konfederacije kojoj se maloljetnik priključuje (npr. UEFA).

cilj i svrhu teksta, a uzimajući u obzir sveukupne okolnosti.¹⁰¹ U skladu s općim načelima prava, švicarskim pravom, jurisprudencijom FIFA-e i Arbitražnog suda za sport, iznimke bi trebalo tumačiti restriktivno.¹⁰² Međutim, kao što je već ranije spomenuto, treba imati na umu da je Komisija za status igrača dopustila uvođenje još dviju (nepisanih) iznimki u pogledu studenata.¹⁰³

Prva iznimka navedena u Pravilniku („*the parent exception*“) odnosi se na situaciju u kojoj se igračevi roditelji sele u zemlju u kojoj je sjedište novog kluba, iz razloga koji nisu povezani s nogometom. Ovom odredbom smjeralo se izbjeći manipulacije maloljetnim igračima simulacijom razloga obiteljske prirode te osigurati pravnu sigurnost dosljednom interpretacijom. Prema postojećoj praksi Arbitražnog suda za sport, st. 2.a) čl. 19. Pravilnika treba tumačiti na način da maloljetni igrač mora biti u mogućnosti nastaniti se u inozemstvu sa svojom obitelji bez da zbog toga pati razvoj njegove nogometne karijere, ali samo pod uvjetom da to preseljenje nije uvjetovano nogometnim razlozima. Drugim riječima, ključna je namjera koju roditelji preseljenjem žele ostvariti. Ako ta namjera, u bilo kojoj mjeri uključuje vezu s nogometom, nije se moguće pozvati na navedenu iznimku.¹⁰⁴ Isti predmet upućuje na zaključak da se navedena iznimka zapravo odnosi samo na one roditelje čiji profesionalni razvoj nameće obvezu preseljenja u inozemstvo.¹⁰⁵ Pored toga, praksa Suda pokazuje i da pojam „roditelj“ treba tumačiti restriktivno.¹⁰⁶

S obzirom na broj predmeta čini se da je ova iznimka najpodložnija zlouporabi, pa je tim značajniji dosljedan stav Arbitražnog suda za sport da takve situacije sankcionira.¹⁰⁷ Ipak, klubovi su i dalje u potrazi za manevrima mimo odredbi Pravilnika FIFA-e o statusu i transferima igrača. Tako je, u slučaju FC Barcelona protiv FIFA-e,¹⁰⁸ potvrđeno da je FC Barcelona prekršila više odredaba o međunarodnom transferu maloljetnika.

¹⁰¹ Perrin, J.-F./Chapuis, C.: *Droit de l'association*, 3ème éd., Geneve, 2008., str. 38. i 39., Riemer, H. M.: *Berner Kommentar, Das Personenrecht*, 3ème éd., Berne, 1990., str. 147.

¹⁰² CAS Sarmiento, op. cit. (bilj. 89), par. 81, str. 16. i TAS 2012/A/2862 *FC Girondins de Bordeaux c. FIFA* (od 11. 1. 2013.), par. 90.

¹⁰³ CAS Midtjylland, op. cit. (bilj. 90), par. 7.3.3.

¹⁰⁴ Vidi: CAS Caballero, op. cit. (bilj. 86), TAS 2011/A/2494 *FC Girondins de Bordeaux c. FIFA* (od 22. 12. 2011.), par. 62.a i b, 63. i 64.

¹⁰⁵ TAS 2011/A/2494 *FC Girondins de Bordeaux c. FIFA* (od 22. 12. 2011.), par. 65.-67.

¹⁰⁶ Commentary on the FIFA Regulations on the Status and Transfer of Players (2014), str. 58, a također i: CAS 2011/A/2354 *Elmir Muhic v. FIFA* (odluka nije dostupna javnosti), par. 44. i 45. „očito je da pojam „roditelj“ može uključivati situacije koje ne uključuju biološke roditelje“, ali u konkretnom slučaju radilo se o tetki koja se, iako je maloljetni igrač očito živio s njom, nije mogla smatrati „roditeljem“ u smislu odredbe st. 2.a) čl. 19. Pravilnika FIFA-e. Vidi: De la Rochefoucauld, E.: *Minors in Sport*, Bulletin TAS. Cas Bulletin, 2014/2, Lausanne 2014, str. 28.

¹⁰⁷ Vidi: CAS Caballero, op. cit. (bilj. 86), CAS Sarmiento, op. cit. (bilj. 89) i CAS 2012/A/2787 *Villarreal CF v/ FIFA*.

¹⁰⁸ Sama arbitražna odluka još uvijek nije dostupna javnosti, ali sadržaj izreke dostupan je putem Izjave za medije (*Press release*), dostupne na www.tas-cas.org, 20. 7. 2015.

Neposredni povod postupku bilo je potpisivanje maloljetnog južnokorejskog igrača Lee Sung Woo-a za FC Barcelonu 2011. godine, da bi klub tijekom 2013. godine, putem Španjolskog nogometnog saveza zaprimio zahtjev od strane FIFA-e da dostavi podatke o Lee-jevoj registraciji, a potom i o drugim maloljetnim igračima. Nakon šta je FC Barcelona dostavila podatke o ukupno 37 maloljetnih igrača, FIFA je utvrdila da je klub izigrao odredbe Pravilnika FIFA-e o međunarodnom transferu maloljetnika (čl. 19 i 19bis). Naime, umjesto da o transferu obavijesti Španjolski nogometni savez, klub je maloljetnike registrirao za Katalanski nogometni savez koji je o tome trebao obavijestiti nacionalni nogometni savez. Prema tvrdnjama Glavnog tajnika Španjolskog nogometnog saveza,¹⁰⁹ nacionalni savez je odbio registrirati odnosne maloljetnike, ali Katalanski nogometni savez je svejedno nastavio s registracijom. S obzirom da presuda još nije objavljena teško je tvrditi gdje je točno došlo do povrede odredaba Pravilnika, ali iz podataka dostupnih u medijima da se iščitati da su izigrane odredbe o zabrani međunarodnih transfera igrača mlađih od 18 godine, o korištenju elektroničkog sustava usklađivanja transfera, a također i odredbe o obveznom odobrenju potkomisije kao preduvjetu registracije maloljetnog igrača.¹¹⁰

U svojoj odluci, donesenoj 30. prosinca 2014. godine, Arbitražni sud za sport je utvrdio da je FC Barcelona prekršila odredbe o međunarodnom transferu maloljetnika te potvrdio odluku FIFA-e, kojom je, temeljem odredbe čl 23. Disciplinskog pravilnika FIFA-e, FC Barcelona kažnjena: zabranom registriranja novih igrača kroz dva uzastopna transferna razdoblja (ljetu 2014. i siječanj 2015.), obvezom plaćanja kazne u iznosu od 450.000 švicarskih franaka te obvezom reguliranja statusa igrača u roku od 90 dana. Pored toga Španjolski nogometni savez kažnjen je novčanom kaznom u iznosu od 500.000 tisuća švicarskih franaka te obvezom reguliranja svog legislativnog okvira u navedenom segmentu u roku od godine dana.

Unatoč rigoroznoj kazni koja je izrečena FC Barceloni, u siječnju 2015. godine objavljeno je da je pod istragom FIFA-e i Real Madrid,¹¹¹ i to zbog neslužbenog potpisivanja ugovora s dvojicom maloljetnih venezuelanskih igrača, koji su dovedeni radi treniranja u malim klubovima s kojima je Real usko povezan, odakle će ih biti lakše dovesti u Real kad za to dođe vrijeme. U svoju obranu, Real je izdao Izjavu kojom ističe da „podržava zaštitu i pravilan i zdrav razvoj maloljetnika strogim i beziznimnim pridržavanjem odredaba Pravilnika o statusu i transferima igrača te da je apsolutno suglasan s istragama koje idu u tom pravcu“ te da je, između ostalog, klub odbio registraciju dvojice maloljetnih igrača jer bi

¹⁰⁹ <http://www.cadenaser.com/el-larguero/> , 20. 7. 2015.

¹¹⁰ Vidi: <http://www.asser.nl/SportsLaw/Blog/post/international-transfers-of-minors-the-sword-of-damocles-over-fc-barcelona-s-head> , <http://www.lawinsport.com/blog/john-shea/item/fc-barcelona-and-the-protection-of-minors-article-19-of-the-fifa-s-regs> , <http://www.barcelonafootballblog.com/22233/fyi-article-19-fc-barcelona> , itd., 20. 7. 2015.

¹¹¹ http://as.com/diarioas/2015/01/26/english/1422262610_624417.html , <http://www.dailymail.co.uk/sport/football/article-2926526/Real-Madrid-face-similar-transfer-ban-Barcelona-FIFA-open-investigation-signings-two-age-Venezuelan-s.html> , 20. 7. 2015.

njihova registracija bila protivna Pravilniku. Izjavu zaključuje ističući „iznimnu pažnju koju Real poklanja svakom slučaju koji uključuje međunarodni transfer maloljetnika te neutemeljenu i čisto spekulativnu narav materijala u kojima se to spominje“.¹¹²

Paralelno s navedenom istragom protiv Reala pokrenute su istrage i u nekim drugim španjolskim klubovima, da bi u travnju 2015. bilo objavljeno da će FIFA i Real Madrid i Atletico Madridu najvjerojatnije izreći istu kaznu kao i FC Barceloni.¹¹³

Druga iznimka navedena u Pravilniku („*the EU exception*“) odnosi se na transfere koji se obavljaju unutar teritorija EU ili Europskog ekonomskog prostora, a uljučuje igrače u dobi između 16 i 18 godina, pod uvjetom da novi klub ispuni određene minimalne zahtjeve koji uključuju osigurano adekvatno nogometno i akademsko obrazovanje te optimalni životni standard (smještaj). Navedena iznimka odraz je nastojanja da se odredbe Pravilnika usklade s odredbama prava EU o pravu na slobodno kretanje teritorijem Unije,¹¹⁴ međutim mogućnost različitog tretmana državljana država članica EU i državljana trećih država ostavlja prostora pozivanju na diskriminaciju na osnovi državljanstva.¹¹⁵ Iako navedena iznimka sadrži jasno i precizno teritorijalno razgraničenje, praksa pokazuje da nije uvijek moguća njezina mehanička primjena. Tako je pred Arbitražnim sudom za sport razmatrano pitanje može li se igrač iz Bosne i Hercegovine, temeljem odredaba Sporazuma o stabilizaciji i pridruživanju između BiH i EU, pozivati na navedenu iznimku.¹¹⁶ Sud je presudio da Sporazum sadrži odredbe koje se isključivo odnose na trgovinu te se, s obzirom da ne sadrži odredbe o slobodi kretanja, na njega nije moguće pozivati s ciljem primjene ove iznimke.¹¹⁷ Nasuprot tome, državljanin država koje nisu članice EU (kao što je to Švicarska),¹¹⁸ a koje imaju s EU zaključene bilateralne ugovore o slobodi kretanja radnika podliježu istim uvjetima kao i drugi igrači s područja EU. Međutim, potrebno je imati u vidu da kriterij teritorijalnosti može „raditi“ i protiv državljana EU. Tako je, u predmetu 2012/A/2862,¹¹⁹ FIFA zaključila da talijanski državljanin s prebivalištem u Argentini nema pravo pozivati se na navedenu iznimku, s obzirom da je ista utemeljena na kriteriju teritorijalnosti, a ne državljanstva; da bi Arbitražni sud za sport, pozivanjem na

¹¹² <http://www.realmadrid.com/en/news/2015/01/official-announcement>, 20. 7. 2015.

¹¹³ <http://www.insideworldfootball.com/world-football/europe/16913-real-and-atletico-to-be-punished-for-busting-anti-child-trafficking-rules>, 20. 7. 2015.

¹¹⁴ Komentar Pravilnika o statusu i transferima igrača, str. 59.

¹¹⁵ Vidi: Šefčik, J./Gabriš, T.: Minors in Sport. Position paper on Legal Aspects of Minors in Sports in the Slovak Republic, 3-4 The International Sports Law Journal 2010, str. 69.

¹¹⁶ CAS 2011/A/2354 *Elmir Muhic v. FIFA* (odluka nije dostupna javnosti).

¹¹⁷ Više o tome vidi u: De la Rochefoucauld, op. cit. (bilj. 106), str. 28. i 29.

¹¹⁸ Švicarska je specifična po tome što s Unijom ima vrlo bliske odnose na političkom, kulturnom i gospodarskom nivou, koji su ozakonjeni nizom pravnih instrumenata, kao što su: Sporazum o slobodnoj trgovini iz 1972., Sporazum o osiguranju iz 1989., Bilateralni sporazumi I iz 1999 te Bilateralni sporazumi II iz 2004. godine.

¹¹⁹ Vidi: CAS 2012/A/2862 *FC Girondins De Bordeaux v/ FIFA*, http://www.tas-cas.org/d2wfiles/document/6513/5048/0/286220sentence20_finale.pdf, 20. 7. 2015.

interni memorandum podnositelja žalbe (FC Girondins de Bordeaux),¹²⁰ službeno tumačenje Pravilnika¹²¹ te presudu u predmetu 2008/A/1485¹²² presudio da postoji nepisana iznimka koja igraču, državljaninu države članice EU ili EEA, omogućava pozivanje na st. 2.b) čl. 19. Pravilnika.¹²³ Pored navedenog, upitna je i jedinstvena dobna granica od 16 godina, s obzirom na različita nacionalna rješenja u pogledu minimalne starosti za rad.¹²⁴

U pogledu zahtjeva za ispunjenjem određenih minimalnih zahtjeva koji uključju osigurano adekvatno nogometno i akademsko obrazovanje te optimalni životni standard (smještaj), iz službenog komentara Pravilnika FIFA-e proizlazi da je cilj ovih zahtjeva osiguranje adekvatne edukacije te alternativne karijere igrača, za slučaj da prestane igrati profesionalni nogomet. To se pokazalo osobito bitnim u slučaju igrača u međunarodnom transferu koji, kako to pokazuju brojni primjeri, u slučaju prestanka nogometne karijere najčešće bivaju napušteni i prepušteni sami sebi.

Treća iznimka navedena u Pravilniku („*the border exception*“) odnosi se na igrača koji se želi registrirati za savez susjedne države, a živi na udaljenosti od najviše 50 kilometara od državne granice (tzv. „*cross-border transfer*“). Međutim, najveća udaljenost između mjesta stanovanja igrača i klupskih prostorija ne smije iznositi više od 100 kilometara. Na iznimku se moguće pozvati samo ako odnosni klubovi daju svoj izričiti pristanak, a udaljenost se računa zračnom linijom.¹²⁵ Interesantno je da je ova iznimka dodana na zahtjev Belgije, Nizozemske i Luksemburga, s obzirom na blizinu granica te činjenicu da je ponekad klub s druge strane granice bliži nego najbliži klub u državi porijekla igrača.¹²⁶ Navedena iznimka do sada nije bila predmetom prakse pred Arbitražnim sudom za sport.

Kao poseban „osigurač“, dodan je i čl. 19bis koji regulira registraciju i izvještavanje o maloljetnicima u akademijama. Navedenim člankom smjeralo se

¹²⁰ Memorandum naziva „Protection of minors – case-law of the sub-commission of the FIFA Commission of the Statute of Players“ sadržavao je pregled jurisprudencije vezane uz čl. 19. Pravilnika. Konstatirao je da je konkretan slučaj bez presedana te da, iako su moguća dva različita tumačenja navedene odredbe, njezino tumačenje u najvećem broju slučajeva ide u korist slobode kretanja u skladu s europskim zakonodavstvom. Pored toga navodi da „je vrijedno spomenuti se da je jurisprudencija potkomisije vrlo stroga u tumačenju da je lista iznimki navedena u čl. 19. Pravilnika zatvorena lista. Međutim, ako klub vjeruje da vrlo posebne okolnosti, koje ne odgovaraju niti jednoj iznimci navedenoj u Pravilniku, opravdavaju registraciju maloljetnog igrača, savez kojim klub pripada može, u ime svog člana, podnijeti zahtjev FIFA-inoj potkomisiji da razmotri posebne okolnosti slučaja i donese formalnu odluku“.

¹²¹ Prema službenom komentaru Pravilnika, iznimka sadržana u st. 2.b) čl. 19. uključena je u sporazum između EU i FIFA/UEFA-e još 2001. godine, upravo s ciljem osiguranja slobodnog kretanja radnika teritorijem EU/EEA. Commentary on the FIFA Regulations on the Status and Transfer of Players (2014), str. 58. i 59.

¹²² CAS Midtjylland, op. cit., (bilj. 90), kojim je omogućeno uvođenje dviju nepisanih iznimki u odnosu na igrače-studente.

¹²³ Vidi: De la Rochefoucauld, op. cit. (bilj. 106), str. 29. i 30.

¹²⁴ Vidi: Šefčik, J./Gabriš, T., op. cit. (bilj. 115), str. 69.

¹²⁵ Commentary on the FIFA Regulations on the Status and Transfer of Players (2014), str. 59.

¹²⁶ **Gerrard, B.:** The muscle drain, Coubertoin-type taxes and international transfer system in Association Football, European Sport Management Quarterly, 2(1), 2002., str. 47.-56.

staviti pod kontrolu nogometne akademije, a osobito privatne koje su djelovale izvan strukture nacionalnog saveza i to na način da ih se poveže s klubovima koji sudjeluju u relevantnim nacionalnim prvenstvima. Tako se od akademija povezanih s klubovima traži da sve svoje igrače prijave savezu na čijem teritoriju akademija djeluje. Od nacionalnih saveza se traži da sve akademije bez pravnih, financijskih ili *de facto* veza s klubom vodi klub koji sudjeluje u relevantnim nacionalnim prvenstvima, te da svi igrači budu prijavljeni savezu na čijem teritoriju akademija posluje ili registrirani za sam klub; alternativno, da svi maloljetnici koji u svrhu treniranja sudjeluju u akademiji budu prijavljeni savezu na čijem teritoriju akademija djeluje.

Kao najveći izazov u realizaciji navedene odredbe moglo bi se pokazati provođenje nadzora nad njihovim radom, osobito imajući u vidu da se procjenjuje da samo u Accra-i (Gana) ima oko 500 ilegalnih akademija koje nemaju nikakve veze s nacionalnim savezom,¹²⁷ što otvara nepregledni prostor za manipulacije od strane nepoštenih posrednika.¹²⁸

Kao što je već spomenuto, Pravilnik o statusu i transferima igrača sadrži i neke druge odredbe koje imaju za cilj pojačanu zaštitu maloljetnih igrača, kao što su: naknada za razvoj i treniranje igrača te sustav usklađivanja transfera.

1.1.2. Naknada za razvoj i treniranje igrača

Kao što je navedeno u Komentaru Pravilnika FIFA-e o statusu i transferima igrača, jedan od ciljeva navedenog Pravilnika je i stvaranje razrađenog sustava plaćanja naknade za razvoj i treniranje mladih igrača, kojim se klubovima koji su investirali u razvoj i treniranje mladog igrača osigurava odgovarajuća novčana naknada.¹²⁹ Ovim pravilima FIFA je nastojala osigurati naknadu za treniranje i razvoj klubovima koji treniraju mladež i tako spriječiti transfere maloljetnih igrača, osim kada su u pitanju sportsko ili akademsko obrazovanje.¹³⁰

Prema odredbama čl. 20. Pravilnika može se zaključiti da razvoj i treniranje igrača (a time i period podložan naknadi) traje od 12. do 23. godine igrača.¹³¹ Naknada za treniranje plaća se kad se igrač po prvi puta registrira kao profesionalac ili se profesionalnac transferira između klubova dvaju različitih nogometnih saveza (bilo tijekom ili na kraju njegovog ugovora), a prije kraja natjecateljske godine u kojoj on navršava 23 godine života.¹³² Izračun naknade za razvoj utemeljen je na

¹²⁷ McDougal, D., op. cit. (bilj. 13).

¹²⁸ Darby, P./Akindes, G./Kirwin, M., op. cit. (bilj. 16), str. 153.

¹²⁹ **Mavromatis, D.**: Status of the Player and Training Compensation, A short study on the status of a player in the light of the jurisprudence of CAS, Bulletin TAS/Cas Bulletin, 1/2011, str. 21.-30.

¹³⁰ Koliko je za FIFA-u ovo pitanje bilo važno najbolje pokazuje Cirkularno pismo br. 769 (str. 2): „*this system is designed to encourage more and better training of young football players, and to create solidarity between the clubs, by awarding financial compensation to clubs which have invested in training young players. At the same time, care has also been taken to ensure that the amounts of training compensation do not become disproportionate, and unduly hinder the movement of young players.*“

¹³¹ Čl. 1. st. 1. Dodatka 4 Pravilnika o statusu i transferima igrača.

¹³² Čl. 2. st. 1. Dodatka 4 Pravilnika.

četverokračnoj kategorizaciji klubova koju provode nacionalni nogometni savezi. Dakle, nacionalni savezi moraju svoje klubove svrstati u maksimalno četiri kategorije, u skladu s financijskim ulaganjima klubova u treniranje igrača. Troškovi treniranja utvrđeni su za svaku kategoriju i odgovaraju iznosu koji je potreban za treniranje jednog igrača tijekom jedne godine pomnoženo s prosječnim „igračkim faktorom“.¹³³ Troškovi treniranja, koji su utvrđeni za svaku kategoriju kluba po svakoj konfederaciji, kao i kategorizacija klubova za svaki savez, objavljuju se na internet stranicama FIFA-e.¹³⁴

Za igrače koji prelaze iz jednog saveza u drugi savez unutar teritorija EU/EEA predviđen je poseban način obračuna naknade za razvoj i treniranje igrača. Tako, se ukoliko igrač prelazi iz niže u višu kategoriju kluba izračunavanje temelji na prosječnim troškovima treniranja dvaju klubova, odnosno, ukoliko igrač prelazi iz više u nižu kategoriju klubova na troškovima treniranja kluba niže kategorije. Ukoliko posljednji klub igraču ne ponudi ugovor, naknada za treniranje se ne plaća, osim ukoliko posljednji klub igrača može opravdati svoje pravo na takvu naknadu. Ponuđeni ugovor mora sadržavati najmanje jednaku vrijednost u odnosu na postojeći ugovor.¹³⁵

Iznimno, kako bi se osiguralo da naknada za treniranje za vrlo mlade igrače ne bude utvrđena na nerazumno visokoj razini, troškovi treniranja za igrače u dobi od 12. do 15. godine temelje se na iznosu predviđenom za klubove četvrte kategorije.¹³⁶ Međutim, ukoliko do transfera dođe prije navršene 18. godine života igrača naknada za razvoj i treniranje igrača neće se obračunavati u iznosu predviđenom za klubove četvrte kategorije, već se temelji na iznosu predviđenom za kategoriju kojoj pripada novi klub. Što je veća kategorija kojoj pripada novi klub, skuplje je i angažirati mladog igrača prije navršene 18 godine.

Konačno, nova pravila uključuju i mehanizam solidarnosti gdje se 5% transferne naknade igrača starijih od 23 godine distribuiraju svim klubovima koji su dali doprinos njegovu obrazovanju i treniranju.

S obzirom da naknada za razvoj i treniranje igrača ima i drugu stranu medalje pa tako ograničava slobodu kretanja mladih igrača, navedenim pitanjem bavio se i Sud EU u predmetu Bernard¹³⁷ koji problematizira pitanje naknade za razvoj i treniranje igrača u okolnostima u kojima klub koji je uložio u razvoj i treniranje igrača saznaje da njegova „zvijezda u usponu“ namjerava svoju karijeru nastaviti negdje drugdje. Naime, Bernard je s francuskim klubom Lyon nais imao potpisan

¹³³ To je omjer između broja igrača koje je potrebno trenirati kako bi se „proizveo“ jedan profesionalni igrač. Tako, čl. 4. st. 1. Dodatka 4 Pravilnika.

¹³⁴ U Europi ti iznosi variraju od 10.000 EUR-a za klubove četvrte kategorije, 30.000 EUR-a za klubove treće kategorije, 60.000 EUR-a za klubove druge kategorije do 90.000 EUR-a za klubove prve kategorije.

¹³⁵ Čl. 6. Dodatka 4 Pravilnika.

¹³⁶ Čl. 5. st. 3. Dodatka 4 Pravilnika.

¹³⁷ Case C-325/08 *Olympique Lyonnais v. Olivier Bernard and New Castle United*, judgement of 16 March 2010. Više o tome vidi u: **Weatherill, S.**: The Olivier Bernard Case: How, if at All, to Fix Compensation for Training Young Players?, *The International Sports Law Journal*, 2012/1-2, str. 3.-6.

ugovor o stipendijskom igranju („*joueur espoir*“), da bi po isteku tog ugovora potpisao profesionalni ugovor s New Castle United-om. Međutim, odredbe francuskog prava predviđale su da igrač sa stipendijskim ugovorom po isteku tog ugovora, ukoliko klub tako želi, mora s istim klubom potpisati ugovor o profesionalnom igranju. S obzirom da Bernard nije prihvatio ugovor matičnog kluba nego je potpisao za novi klub stranke su svoj spor odlučile iznijeti pred sud, s tim da je Lyonnaise tražio naknadu štete nastale povredom ugovorne obveze. Nakon što je prvostupanjski sud u Lyon-u dosudio naknadu štete Lyonnaise-u, a drugostupanjski sud tu presudu ukinuo, predmet je došao pred Sud EU. Pitanja postavljena Sudu bila su: jesu li odredbe francuskog prava protive pravu EU o slobodi kretanja radnika te predstavlja li potreba za pronalaženjem i treniranjem mladih profesionalnih igrača legitiman cilj ili prevladavajući razlog u općem interesu koji opravdava odredbe francuskog prava.

Sud EU je utvrdio da naknada za treniranje predstavlja zapreku slobodi kretanja sportaša ali, u načelu, može biti opravdana ciljem poticanja pronalaženja i treniranja mladih igrača. Sud je odlučio da, osobito u svjetlu posebnih karakteristika sporta, naknada za treniranje mora odražavati stvarne troškove koje je imao klub te da se pri određivanju visine naknade moraju uzeti u obzir troškovi koje klub ima prilikom treniranja i budućih profesionalnih igrača i igrača koji nikad neće igrati profesionalno. Drugim riječima, Sud EU je potvrdio da odredbe francuskog prava koje se odnose na konkretan slučaj u određenoj mjeri ograničavaju igračevu slobodu kretanja.¹³⁸ Međutim, isto tako je potvrdio da takve ograničavajuće mjere mogu biti prihvatljive ako su usmjerene na ostvarivanje zakonitog cilja sukladnog s odredbama Ugovora te opravdane „prevladavajućim“ razlozima u javnom interesu.¹³⁹

Dakle, Sud EU je potvrdio da referenca na posebne karakteristike sporta, sadržana u čl. 165. UFEU, dodatno osnažuje argument da posebne karakteristike sporta moraju biti uzete u obzir kada se ispituje zakonitost ograničenja slobode kretanja.¹⁴⁰

1.1.3. Sustav usklađivanja transfera

Od 2010. godine, FIFA sustav usklađivanja transfera (FIFA TMS –Transfer Matching System) postao je obavezan za prvu registraciju maloljetnika u drugoj zemlji i sve međunarodne transfere maloljetnih igrača.¹⁴¹ Radi se o informatičkom

¹³⁸ Par. 35. Odluke Suda u predmetu Bernard.

¹³⁹ Tako par. 44. Mišljenja nezavisne odvjetnice Sharpston u predmetu Bernard navodi: „*National measures liable to hinder or make less attractive the exercise of fundamental freedoms guaranteed by the Treaty may non the less escape prohibition if they pursue a legitimate aim compatible with the Treaty. In order for that to be so, however, they must fulfill further conditions: they must be justified by overriding reasons in the public interest; they must be suitable for securing the attainment of the objective which they pursue and they must not go beyond what is necessary for that purpose.*“

¹⁴⁰ Par. 40. Odluke Suda EU u predmetu Bernard.

¹⁴¹ Godišnja izvješća FIFA-e najbolje pokazuju stvarni značaj uvođenja ovog sustava kao sredstva kontrole transfera, posebice s obzirom na konstantan uzlazni trend broja transfera. Tako je u 2012. godini ostvaren ukupno 11 552 transfer, u 2013. godini ukupno 12 718 transfera te u 2014. godini ukupno 13 090

sustavu, utemeljenom na internetu, kojemu je cilj pojednostaviti postupak međunarodnih transfera igrača i unaprijediti transparentnost i protok podataka, čime se uveliko poboljšava kredibilitet i položaj čitavog sustava transfera.¹⁴²

Zahvaljujući TMS-u kretanje igrača moguće je pratiti putem središnje baze podataka, jer klubovi uključeni u međunarodni transfer maloljetnog sportaša moraju koristiti navedenu aplikaciju da bi potkomisiji¹⁴³ omogućili provjeru podataka i donošenje odluke o odobravanju ili odbijanju transfera te izdavanju ili ne-izdavanju Isprave o međunarodnom transferu. Neke od obveznih informacija koje je potrebno unijeti u sustav obuhvaćaju dokaz o posjedovanju radne dozvole za maloljetnika i za roditelje, ugovore o radu maloljetnika i roditelja te dokumentaciju vezanu uz akademsku i nogometnu naobrazbu maloljetnika.¹⁴⁴ Pored toga, i posljednji savez također ima mogućnost dostaviti svoje očitovanje i drugu relevantnu dokumentaciju.¹⁴⁵ Odluka potkomisije o tome odobrava li ili odbija transfer također se objavljuje putem sustava. Savezi, potom, imaju rok od 10 dana u kojem mogu zatražiti obrazloženje odluke, nakon čega ona postaje obvezujuća.¹⁴⁶

Unatoč brojnim pozitivnim karakteristikama sustav usklađivanja transfera u segmentu zaštite maloljetnika pokazuje i jedan veliki nedostatak. Naime, sustav je obavezan samo za međunarodni transfer onih maloljetnih igrača koji imaju potpisan profesionalni ugovor.¹⁴⁷ Ukoliko je maloljetnik prvi put registriran kao amater za domaći klub, a taj status zadržava i po prelasku u inozemni klub njegov transfer ne ide kroz sustav, nego pisanim putem,¹⁴⁸ što značajno umanjuje mogućnost učinkovite zaštite maloljetnika.¹⁴⁹

Odluka Arbitražnog suda za sport (u slučaju FC Barcelona protiv FIFA-e) dodatno je potvrdila slabosti navedenog sustava usklađivanja transfera, baš kao i najnovije vijesti iz Laosa.¹⁵⁰ Prema informacijama FIFPro-a, unatoč unatoč odredbama Pravilnika FIFA-e koje brane međunarodne transfere maloljetnika ili njihovo pridruživanje akademijama u inozemstvu, 6 maloljetnih igrača iz

transfera. Kao zemlja s najvećim ukupnim brojem transfera u svim gore spomenutim izvješćima naveden je Brazil, s tim da je broj ulaznih transfera konstantno nešto veći od broja izlaznih transfera. Vidi: <http://www.fifatms.com/Documents/Privat/Global%20Transfer%20Market%202012%20short%20EN.pdf>, www.fifatms.com, 5. 7. 2015.

¹⁴² Vidi: čl. 2. st. 2. toč. 12. Pravilnika o statusu igrača i registracijama HNS-a, od 15. 6. 2015. (stupio na snagu 15. 6. 2015.)

¹⁴³ Imenovanoj u tu svrhu od Komisije za status igrača. Čl. 19. st. 4. FIFA Pravilnika o statusu i transferima igrača iz 2014. (stupio na snagu 1. 4. 2015.)

¹⁴⁴ Pravilnik o statusu i transferima igrača 2014, Dodatak 2, čl. 5. st. 2.

¹⁴⁵ *Ibidem*, čl. 19. st. 4.

¹⁴⁶ *Ibidem*, Dodatak 2, čl. 9. st. 2.

¹⁴⁷ *Ibidem*, Dodatak 3, čl. 2. st. 5 i čl. 8.

¹⁴⁸ *Ibidem*, Dodatak 3a: Administrativni postupak u vezi transfera igrača između saveza izvan TMS-a.

¹⁴⁹ Više o tome vidi u: **Yilmaz, S.**: The Transfer Mathcing System and Minors, Sports Law Bulletin, No. 9, April 2011-March 2012, <http://epfl-publications.com/slb09/files/assets/basic-html/page46.html>, 5. 7. 2015.

¹⁵⁰ <http://www.bbc.com/news/world-africa-33595804>, 20. 7. 2015.

Liberije potpisalo je višegodišnji ugovor s Laoskim Premier League klubom (Idsea Champasak FC) i njemu pridruženom akademijom, a dvojica su čak i igrala u utakmicama Premijer lige. Stoga je FIFPro podnio službeni podnesak Disciplinskoj komisiji FIFA-e, kojim je zatražio iscrpno objašnjenje o tome kako je maloljetnim liberijcima omogućeno pridruživanje laoskoj Premijer ligi i akademiji te gdje je zakazao sustav usklađivanja transfera, a također je zatražio i poduzimanje disciplinskih sankcija s ciljem spriječavanja nastavljanja ovakve prakse.¹⁵¹

1.2. Pravilnik o radu s posrednicima

Zastupnici igrača, ili prema novoj FIFA-inoj terminologiji „posrednici“ su „fizičke ili pravne osobe koje, za naknadu ili besplatno, zastupaju igrače i/ili klubove u pregovorima s ciljem zaključenja ugovora o transferu“.¹⁵² S obzirom na činjenicu da Pravilnici o radu zastupnika igrača koje FIFA donosi još od 1. siječnja 1996. godine nisu dali očekivane rezultate, FIFA se nakon konzultacija širih razmjera odlučila konačno stati na kraj sve češćim sporovima između „igrača i njihovih nogometnih „skrbnika“ koji se razrješavaju ili pred redovnim sudskim tijelima ili pred arbitražom FIFA-e.“¹⁵³ S namjerom zaštite igrača i klubova od umiješanosti u neetičke i /ili ilegalne prakse i okolnosti u kontekstu zaključenja ugovora o zapošljavanju između igrača i klubova te zaključenja ugovora o transferima, FIFA je 2014. godine donijela novi Pravilnik o radu s posrednicima, kojim se određuju uvjeti pod kojima neka osoba može biti posrednik u nogometu prilikom tuzemnog transfera igrača (iz kluba u klub unutar nacionalnog saveza) ili inozemnog transfera igrača (iz jednog nacionalnog saveza u drugi). Namjera je da taj Pravilnik posluži kao skup minimalnih standarda koje moraju usvojiti svi nacionalni savezi, s mogućnošću dodavanja daljnjih odredaba u svrhu usklađivanja s odredbama nacionalnog prava. Stoga je realno za očekivati da će se pravilnici različitih nacionalnih saveza u određenoj mjeri razlikovati.

Novim Pravilnikom FIFA je odustala od pokušaja autonomnog reguliranja aktivnosti posrednika, u cilju učinkovitijeg reguliranja same prakse. Registracija i modaliteti registracije posrednika prebačeni su na nacionalne saveze.¹⁵⁴ Od posrednika se više ne traži licenciranje ali se moraju registrirati pri nacionalnom savezu i platiti propisanu naknadu. Prije registracije moraju dokazati svoju besprijeckornu reputaciju.¹⁵⁵ Prilikom registracije moraju potpisati izjavu kojom se obvezuju „poštivati i pridržavati svih obveznih odredaba primjenjivih nacionalnih

¹⁵¹ <http://www.insideworldfootball.com/fifa/17481-laos-child-trafficking-fifpro-says-fifa-tms-has-failed-minors>, 20. 7. 2015.

¹⁵² Pravilnik o radu s posrednicima, stupio na snagu 1. 4. 2015., str. 4.

¹⁵³ Proso, M.: Osiguranje profesionalne odgovornosti menadžera u sportu s posebnim osvrtom na posrednike u transferima nogometnih igrača, Zbornik radova Pravnog fakulteta u Splitu, God. 48, Broj 4/2011, str. 904.

¹⁵⁴ Čl. 3. Pravilnika o radu s posrednicima

¹⁵⁵ Čl. 4. st. 2. i 3. Pravilnika o radu s posrednicima.

i međunarodnih propisa, uključujući posebice one povezane s traženjem zaposlenja“.¹⁵⁶ Registraciju moraju obnavljati svake godine.

Prije uključivanja u bilo koju vrstu posredničke aktivnosti, stranke bi trebale sklopiti ugovor o zastupanju.¹⁵⁷ Minimalni sadržaj tog ugovora uključuje: imena i prezimena stranaka, opseg usluga, trajanje pravnog odnosa, iznos naknade plative posredniku, opće uvjete plaćanja, datum zaključenja ugovora, odredbe u svezi raskida te potpise stranaka. Ako je riječ o maloljetnom igraču ugovor o zastupanju mora potpisati igračev zakonski skrbnik, u skladu sa nacionalnim zakonom zemlje u kojoj igrač ima prebivalište. Nije predviđeno ograničenje trajanja takvog ugovora.

Napredak se uočava i u segmentu otkrivanja i objave podataka jer se od nacionalnih saveza traži da jednom godišnje objave imena svih posrednika koje su registrirali kao i pojedine poslove u koje su bili uključeni. Pored toga, dužni su objaviti i iznos svih naknada ili isplata koje su posredniku stvarno isplatili igrači te svaki od njihovih pridruženih klubova.¹⁵⁸

Najveća novina u pogledu plaćanja je izričita zabrana trgovine ekonomskim pravima igrača. Iznos naknade koja se plaća posredniku koji je bio angažiran da djeluje u ime igrača izračunava se na temelju igračevog osnovnog bruto prihoda tijekom cijelog trajanja odnosnog ugovora, u iznosu ne većem od tri posto. Plaćanje je moguće izvršiti jednokratno ili u ratama.¹⁵⁹ Također, posrednici ne smiju tražiti, a niti primiti nikakvu nakndu u slučaju da se radi o maloljetnom igraču.¹⁶⁰

2. Propisi UEFA-e

S obzirom da klubovi, osim u natjecanjima koje organizira FIFA, sudjeluju i u natjecanjima u organizaciji UEFA-e, i UEFA je našla za shodno poduzeti mjere u svrhu zaštite maloljetnika koji sudjeluju u natjecanjima. Stoga je već 2005. godine predstavila pravilo o domaćim igračima („*homegrown rule*“), a potom 2009. godine i rezoluciju koju su, pored UEFA-e ratificirali i predstavnici saveza, klubova, liga i igrača, a kojom zabranjuje međunarodne transfere igrača mlađih od 18 godina. Međutim, za razliku od pravila o domaćim igračima koje se održalo do današnjeg dana, pravilo o zabrani međunarodnih transfera igrača mlađih od 18 godina u izravnoj je koliziji sa st. 3. čl. 45. UFEU o slobodi kretanja radnika¹⁶¹ te

¹⁵⁶ Dodatak 1 Pravilnika o radu s posrednicima.

¹⁵⁷ Čl. 5. Pravilnika o radu s posrednicima.

¹⁵⁸ St. 3. čl. 6. Pravilnika o radu s posrednicima.

¹⁵⁹ St. 1.-3. čl. 7. Pravilnika o radu s posrednicima.

¹⁶⁰ St. 8. čl. 7. Pravilnika o radu s posrednicima.

¹⁶¹ „Podložno ograničenjima koja su opravdana razlozima javnog poretka, javne sigurnosti ili javnog zdravlja, ta sloboda podrazumijeva pravo na: (a) prihvaćanje stvarno učinjenih ponuda za zaposlenje; (b) slobodno kretanje unutar državnog područja država članica u tu svrhu; (c) boravak u državi članici radi zapošljavanja sukladno odredbama koje uređuju zapošljavanje državljana te države utvrđenih zakonom i ostalim propisima; ...“

toč. 20, Poglavlja I, Povelje Zajednice o temeljnim socijalnim pravima radnika,¹⁶² što njegovu učinkovitu implementaciju dovodi u pitanje.

2.1. Pravilo o igračima koji su trenirali u državi čiju pripadnost ima klub

Pravilom o igračima treniranim u državi čiju pripadnost ima klub, UEFA se suprotstavila najbogatijim klubovima i praksi okupljanja najboljih igrača, koji im omogućuju dominaciju na nacionalnim i europskim natjecanjima. Ujedno je nastojala motivirati klubove su da razvijaju i treniraju vlastite igrače, osobito mlađe igrače iz njihova okruženja; a također i povećati razinu otvorenosti i pravednosti u europskim natjecanjima te zaštititi nacionalne timove.

Tzv. „homegrown rule“ navodi da će broj igrača u nacionalnim timovima koji sudjeluju u natjecanjima u organizaciji UEFA-e i nadalje biti ograničen na 25 igrača za glavnu „A“ listu. Međutim, od sezone 2006/07 četiri mjesta moraju biti rezervirana za igrače „koji su trenirani u državi čiju pripadnost ima klub“ („*locally trained players*“). Ta formulacija uključuje igrače koji su trenirali u odnosnom klubu, a također i igrače koji su trenirali u nekom drugom klubu koji pripada istom savezu. Nacionalnost ili dob igrača nisu presudni. Igračem koji je trenirao u odnosnom klubu, odnosno u nekom drugom klubu koji pripada istom savezu, smatrat će se i strani igrač ako je bio registriran za taj klub, neprekidno ili s prekidima, ukupno tri sezone odnosno 36 mjeseci, u dobi između 15. i 21. godine.

Kroz naredne dvije sezone broj domaćih igrača morao se povećati za po jedno mjesto za igrača koji je trenirao u odnosnom klubu te igrača koji je trenirao u drugom klubu koji pripada istom savezu. Tako je u sezoni 2008/09 tim koji se natječe na „A“ listi morao brojati ukupno 4 igrača koji su trenirali u odnosnom klubu te 4 igrača koji su trenirali u drugom klubu koji pripada istom savezu. U slučaju da klub ne ispoštuje navedeno pravilo, prilikom registracije za natjecanje maksimalni broj igrača koji se natječu na „A“ listi proporcionalno se umanjuje.¹⁶³

Iako je navedeno pravilo očito (indirektno) diskriminirajuće, 2008. godine podržali su ga i Europski parlament¹⁶⁴ i Komisija.¹⁶⁵ Smatrali su da se radi o opravdanom ograničenju slobode kretanja s obzirom da udovoljava testu proporcionalnosti i ima opravdan cilj, a to je postizanje „natjecateljske ravnoteže“ („*competitive balance*“) između klubova te poticanje i zaštita treniranja i

¹⁶² „... without prejudice to such rules as may be more favourable to young people, in particular those ensuring their preparation for work through vocational training, and subject to derogations limited to certain light work, the minimum employment age must not be lower than the minimum school-leaving age and, in any case, not lower than 15 years“.

¹⁶³ **Miettinen, S./Parish, R.**: Nationality Discrimination in Community Law: An Assessment of UEFA Regulations Governing Player Eligibility for European Club Competitions (The Home-Grown Player Rule), 5 (2) Entertainment and Sports Law Journal (2007), str. 3.

¹⁶⁴ European Parliament resolution on the future of professional football in Europe, 29 March 2007 (2006/2130(INI)), par. 34.-35.

¹⁶⁵ Commission Press Release IP/08/807, „UEFA rule on home-grown players: compatibility with the principles of the free movement of persons“, 28. 5. 2008.

obrazovanja mladih sportaša.¹⁶⁶ Ipak, Parlament je ukazao i na potrebu usvajanja dodatnih mjera koje bi spriječile klubove da angažiraju veoma mlade sportaše te tako ugrožavaju njihovu mogućnost obrazovanja i profesionalnog osposobljavanja, a također i mjera kojima bi se klubovi obvezali na osiguravanje sigurnog povratka u državu porijekla onih maloljetnih sportaša čija nogometna karijera nije krenula očekivanim smjerom.

Najnovije informacije upućuju na eventualnu mogućnost postupnog povećanja broja domaćih igrača s osam na dvanaest, počevši od sezone 2016/17,¹⁶⁷ iako nije posve jasno kako se to uklapa sa stajalištem Komisije iz travnja 2013. godine, koje je znatno manje benevolentno od onog iz 2008. godine. Naime, novo stajalište Komisije je da „nije moguće kategorički tvrditi da su ograničavajući učinci HGP pravila na slobodu kretanja osoba proporcionalni veoma ograničenim rezultatima na postizanje natjecateljske ravnoteže i razvoj i treniranje mladih sportaša“, pa se stoga preporuča daljnje praćenje učinka navedenog pravila i razmatranje manje ograničavajućih alternativa kroz period od naredne tri godine.¹⁶⁸

V. ZAKLJUČAK

Unatoč svim dosadašnjim naporima i Europske unije i njezinih tijela, a također i krovnih sportskih organizacija, čini se da se iz godine u godinu povećava broj maloljetnih sportaša koji nezakonito borave u Europi nakon neuspjelog probnog roka, ili čak i bez da su uopće dobili priliku za probni rok u obećanom europskom klubu. Iako je taj trend prisutan i u drugim vrstama sportova, najizraženiji je upravo u nogometu.

Iako su usvajanjem UFEU konačno stvoreni preduvjeti za konkretnu legislativnu nadležnost tijela EU sferi sporta, nije izgledno u skoroj budućnosti očekivati veće promjene. EU i njezina tijela će i dalje budno pratiti organizaciju i funkcioniranje sporta u Europi te njegovu usklađenost s odredbama osnivačkih ugovora i drugim aktima sekundarnog prava EU, ali do daljnjega glavnina posla ostaje na strani nacionalne samoregulacije i sportskih saveza.

Najnovijim Pravilnicima FIFA-e (o statusu i transferima igrača te o radu s posrednicima) značajno je poboljšana pravna zaštita maloljetnih igrača iako praksa pokazuje da prostora za manipulacije i dalje ima. Potrebna je stroža kontrola potencijalne simulacije razloga obiteljske prirode s ciljem inozemnog transfera maloljetnika, a također i dosljedna jurisprudencija potkomisije u tumačenju „vrlo posebnih okolnosti koje ne odgovaraju niti jednoj iznimci navedenoj u Pravilniku,

¹⁶⁶ Više o tome vidi u: **Adewole, M.**: UEFA's Home-Grown Rule: The Legal Challenge for Foreign Players, http://www.academia.edu/7659852/UEFA_s_Home-Grown_Rule_The_Legal_Challenge_for_Foreign_Players, 27. 9. 2015., a također i: Miettinen, S./Parish, R., op. cit. (bilj. 163), str. 9.

¹⁶⁷ <http://www.theguardian.com/football/2015/mar/24/michel-platini-uefa-greg-dyke-homegrown-players>, 25. 9. 2015.

¹⁶⁸ **Dalziel, M./Downard, P./Parrish, R./Pearson, G./Semens, A.**: Study on the Assessment of UEFA's Home Grown Player Rule, Negotiated procedure EAC/07/2012, 30 April 2013.

a koja bi opravdavala inozemni transfer maloljetnog igrača“. Poseban problem predstavljaju i akademije koje nisu niti pravno niti faktično vezane uz klubove, pa stoga često ostaju izvan dosega navedene regulative. Jedan od načina na koji bi se akademije moglo stimulirati na pojačanu brigu za maloljetne igrače moglo bi biti uvođenje naknade za razvoj i treniranje igrača i prema akademijama, čime bi ih se stimuliralo na registraciju igrača za relevantni nacionalni savez što bi u konačnici omogućilo lakše praćenje kretanja maloljetnog sportaša.

U pogledu sustava usklađivanja transfera, s obzirom da Izvješća pokazuju da najveći broj zahtjeva u okviru sustava usklađivanja transfera (cca 90%) otpada na zahtjeve za prvom registracijom u inozemstvu,¹⁶⁹ a da klubovi preferiraju amaterski status maloljetnika,¹⁷⁰ te se navedena brojka zapravo odnosi na maloljetnike amatere, FIFA bi svakako trebala razmotriti mogućnost uključivanja igrača amatera u sustav usklađivanja transfera. Time bi se značajno pojačala zaštita maloljetnih sportaša.

Vezano uz posrednike, čini se da su oni ipak „srce“ problema.¹⁷¹ Stoga bi u tom segmentu pogotovo trebalo inzistirati na što većem stupnju transparentnosti. U tom smislu, potrebno je pohvaliti odredbe novog Pravilnika o radu posrednika, koji omogućava pregled nad svi transferima i posrednicima koji su u njih bili uključeni, nad naknadom koju su posrednici tražili te koje sve igrače zastupa određeni posrednik. Ostvarivanju željenih ciljeva svakako će pridonijeti i izričita zabrana primanja bilo kakve naknade za zastupanje maloljetnih igrača. Međutim, poželjna bi bila obvezna objava javno dostupne liste posrednika koji postupaju nepošteno,¹⁷² a nastavno na to i vodič za igrače u kojem bi bilo detaljno opisano šta sve igrač može i treba očekivati od posrednika koji postupa *bona fide*.

S aspekta prava na slobodu kretanja potrebno je imati u vidu da ograničenje slobode kretanja mora biti opravdano s aspekta javnog poretka, javne sigurnosti ili javnog zdravlja.¹⁷³ Stoga je veoma bitno pronaći ravnotežu između zahtjeva za zaštitom maloljetnih sportaša i odredaba o slobodi kretanja. Klubovi i savezi tek su relativno prikladna instanca za rješavanje tog problema s obzirom da po pitanju angažmana igrača općenito imaju vlastite interese. Pored toga, nisu niti ovlašteni sankcionirati povrede javnog poretka, javne sigurnosti ili javnog zdravlja. Stoga bi odgovarajuća nacionalna tijela trebala djelovati komplementarno, a po potrebi i preventivno, u smislu pojačane i kontinuirane imigracijske kontrole kad je riječ o maloljetnicima. Države članice trebale bi itekako voditi računa o primjeni zaštitnih mjera predviđenih nacionalnim i međunarodnim pravom za maloljetnike bez pratnje, imajući pri tome u vidu najbolji interes djeteta.

¹⁶⁹ Tako npr. Global Transfer Market 2011, <http://www.fifa.com/aboutfifa/organisation/footballgovernance/news/newsid=1591878/index.html>, 5. 7. 2015.

¹⁷⁰ Jer izbjegavaju plaćanje naknade za treniranje i razvoj igrača, a u slučaju neispunjenih očekivanja ne duguju im ništa.

¹⁷¹ Vidi bilj. 10.

¹⁷² Što za sada nije slučaj, jer je st. 4. čl. 6. Pravilnika o radu posrednika ta opcija propisana kao mogućnost, a ne kao obveza.

¹⁷³ Čl. 632. st. 2. UFEU.

S ciljem pojačanja pravne sigurnosti na teritoriju čitave Europske unije, poželjno bi bilo i Europski socijalni dijalog¹⁷⁴ pretočiti u formalizirani set pravila (primjerice direktivu) kojim bi se sportskom sektoru omogućio određeni utjecaj i prije zahtjeva za registracijom stranog maloljetnog igrača (primjerice formaliziranjem kontrole i sankcioniranja posredovanja koje vodi nezakonitom prebacivanju i zadržavanju maloljetnih igrača u inozemstvu).¹⁷⁵ Jednako tako, klubovi bi trebali imati veću odgovornost u pogledu skrbi za maloljetnog igrača po isteku probnog perioda, primjerice obvezu osiguravanja povratne karte u državu porijekla. Inspekcija rada trebala bi intenzivirati kontrole u klubovima s ciljem praćenja maloljetnih stranih igrača.

Kao jedan od odgovora na nepoželjne učinke međunarodnih transfera maloljetnih igrača iz trećih zemalja, neki autori ponudili su i rješenje u vidu tzv. „Coubertobin poreza“ koji bi pokrивao sve profesionalne sportove, osobito u slučaju maloljetnih igrača koji emigriraju iz zemalja u razvoju.¹⁷⁶ Svrha navedenog poreza bila bi četverostruka: djelomično pokriće troškova naobrazbe i treniranja u državi porijekla igrača, uvođenje jačeg destimulansa transferima igrača iz zemalja u razvoju temeljem dobi igrača u vrijeme transfera, usporavanje „odljeva mišića“ iz zemalja u razvoju na profesionalna tržišta razvijenih zemalja i osiguranje prihoda za financiranje sportskog razvoja u državi porijekla, kojima će se financirati gradnja sportskih objekata i njihovo održavanje te programi fizičke kulture u školama.

¹⁷⁴ Socijalni dijalog temeljna je sastavnica europskog socijalnog modela koji je u potpunosti priznat u Ugovoru nakon amsterdamske reforme. Stoga socijalni partneri (predstavnici poslodavaca i radnika) njime mogu aktivno doprinijeti izradi europske socijalne politike. Prema članku 151. UFEU-a promicanje dijaloga između poslodavaca i radnika prepoznato je kao zajednički cilj EU-a i država članica. Cilj je socijalnog dijaloga poboljšati europsko upravljanje uključivanjem socijalnih partnera u postupak donošenja odluka i njihove provedbe. Stupanjem na snagu Ugovora iz Lisabona umetnut je novi članak (članak 152. UFEU-a) u kojemu se navodi da „Unija prepoznaje i promiče ulogu socijalnih partnera na svojoj razini, uzimajući u obzir raznolikost nacionalnih sustava. Ona olakšava dijalog među socijalnim partnerima poštujući njihovu autonomiju.“ Člankom 153. UFEU-a također se državama članicama daje mogućnost da socijalnim partnerima povjere provedbu odluke Vijeća o ratifikaciji kolektivnog ugovora potpisanog na europskoj razini. <http://www.europarl.europa.eu/>, 5. 10. 2015. Više o tome vidi u: **Samardžija, V./Dominik, V.**: The challenges for Croatia in European Social Dialogue, Croatian International Relations Review, July-December 2008., str. 83.-94.

¹⁷⁵ U europskom sportu socijalni dijalog ima važnu ulogu još od 2008. godine i stvaranja odbora za socijalni dijalog u profesionalnom nogometu. Na čelu s UEFA-om, odbor se sastoji članova koji zastupaju interese poslodavaca (EPFL i ECA) i interese posloprimaca (FIFPro). Pregovaranje unutar odbora može voditi sporazumu između stranaka u pogledu zapošljavanja između klubova i igrača. Ti pregovori mogu uključivati široki spektar pitanja, uključujući status i transfere igrača, različita ugovorna pitanja i zaštitu maloljetnika. Više o tome viditi u: **Minderhoud, P./Oosterom-Staples, H.**: Obstacles to free movement of young workers, European network on free movement of workers, January 2011., str. 11.; **Martins, R.C.B.**: The Introduction of the Social Dialogue in the European professional Football Sector, Impact on Football Governance, Legal Certainty and Industrial Relations, Submitted for the degree of PhD at the Edge Hill University, http://repository.edgehill.ac.uk/6164/1/Branco_Martins_Roberto_-_Thesis_-_Input_-_Final_-_2014_06_07.pdf, str. 194.

¹⁷⁶ **Andreff, W.**: The correlation between the economic underdevelopment and sport, European Sport Management Quarterly, 1 (4), 2001., str. 215.-297.; **Andreff, W.**: FIFA Regulation on international transfers and Coubertobin tax: enforcement, scope and return. A rejoinder to Bill Gerrard., European Sport Management Quarterly, 2 (1), 2002., str. 57.-63.; Andreff, W., op. cit. (bilj. 11), str. 87.-103.; Andreff, W./Szymanski S., op. cit. (bilj. 11), str. 329.

Konačno, trebalo bi maksimalno intenzivirati kampanje za osvješćivanje javnosti, usmjerene na države porijekla maloljetnih igrača, osobito u onim državama koje su do današnjeg dana već etablirane kao „bazen“ za nezakonito regrutiranje maloljetnih igrača.

LITERATURA:

Adewole, M.: UEFA's Home-Grown Rule: The Legal Challenge for Foreign Players, http://www.academia.edu/7659852/UEFA_s_Home-Grown_Rule_The_Legal_Challenge_for_Foreign_Players, 27. 9. 2015.

Andreff, W.: The correlation between the economic underdevelopment and sport, *European Sport Management Quarterly*, 1 (4), 2001.

Andreff, W.: FIFA Regulation on international transfers and Coubertoin tax: enforcement, scope and return. A rejoinder to Bill Gerrard., *European Sport Management Quarterly*, 2 (1), 2002.

Andreff, W.: The taxation of player moves from developing countries, in: Fort, R./Fizel, J. (eds.): *International Sports Economics Comparisons*, Westport, CT: Praeger, 2004

Andreff, W./Szymanski, S. (eds.): *Handbook on the Economics of Sport*, Edward Elgar Publishing, 2006

Arnaut, J.: *Independent European Sport Review*, 2006

Bilić, A./Smokvina, V.: Ugovori između profesionalnih nogometaša i klubova – ugovori radnog ili građanskog prava?, *Zbornik PF u Splitu*, god. 49, 4/2012

Boyle, K./ Mendez, J. E., u: Peers, S./Ward, A. (eds.): *The Charter of Fundamental Rights: Politics, Law and Policy*, Hart Publishing, 2004

Colucci, M.: Sport in the EU Treaty: In the Name of Specificity and Autonomy, in: Blanpain, R./Colucci, M./Hendrickx, F. (eds.), *The Future of Sports Law in the European Union, Beyond the EU Reform Treaty and the White Paper*, Kluwer Law International, 2008

Dalziel, M./Downward, P./Parrish, R./Pearson, G./Semens, A.: Study on the Assessment of UEFA's Home Grown Player Rule, Negotiated procedure EAC/07/2012, 30 April 2013.

Darby, P.: The new scramble for Africa: African football labour migration to Europe, *European Sports History Review*, 3(2000)

Darby, P./Akindes, G./Kirwin, M.: „Football Academies and the Migration of African Football Labour to Europe“, *Journal of Sport and Social Issues*, 31 (2) 2007

David, P.: *Human rights in youth sport: A critical review of children's rights in competitive sports*, Routledge Taylor and Francis Group, London, 2005

De la Rochefoucauld, E.: Minors in Sport, *Bulletin TAS. Cas Bulletin*, 2014/2, Lausanne 2014

Donnelly, P./Petheric, L.: Workers' playtime? Child labour at the extremes of the sporting spectrum, *Sport in Society*, 7(3)(2004)

Farstad, S.: Protecting Children's Rights in Sport: The Use of Minimum Age, <http://www.nottingham.ac.uk/hrlc/documents/publications/hrlcommentary2007/childrensrightsinsport.pdf>, 5. 7. 2015

Foster, K.: Is There a Global Sports Law?, Entertainment Law, Vol. 2, No. 1, Spring 2003

Gallavotti, M.: Protection of minors, Article 19 FIFA Regulations on the Status and Trasfer of Players, Lecture at the congress on international football law, Madrid, March 14, 2009

Gerrard, B.: The muscle drain, Coubertobin-type taxes and international transfer system in Association Football, European Sport Management Quarterly, 2(1), 2002.

Korać Graovac, A.: Povelja o temeljnim pravima EU i obiteljsko pravo, u: Bodiroga-Vukobrat, N./Hlača, N./Hrabar, D./Jakovac-Lozić, D./Korać Graovac, A./Lapaš, D./Majstorović, I./Medić Musa, I./Novak, B./Sikirić, H./Smokvina, V./Winkler, S./Žnidaršič Skubic, V./Župan, M.: Europsko obiteljsko pravo, Zagreb, 2013

Martins, R.C.B.: The Introduction of the Social Dialogue in the European professional Football Sector, Impact on Football Governance, Legal Certainty and Industrial Relations, Submitted for the degree of PhD at the Edge Hill University, http://repository.edgehill.ac.uk/6164/1/Branco_Martins_Roberto_-_Thesis_-_Input_-_Final_-_2014_06_07.pdf

Mavromatis, D.: Status of the Player and Training Compensation, A short study on the status of a player in the light of the jurisprudence of CAS, Bulletin TAS/Cas Bulletin, 1/2011, str. 21.-30.

McDougal, D.: „The scandal of Africa’s trafficked players, The Observer, Sunday 6 January 2008

Miettinen, S./Parish, R.: Nationality Discrimination in Community Law: An Assesment of UEFA Regulations Governing Player Eligibility for European Club Competitions (The Home-Grown Player Rule), 5 (2) Entertainment and Sports Law Journal (2007), str. 3.

Minderhoud, P./Oosterom-Staples, H.: Obstacles to free movement of young workers, European network on free ovement of workers, January 2011.

O’Donell, R.: The role of EU legal and policy framework in strenghtening child friendly justice, ERA Forum (2013), no. 14.

Parrish, R.: The Birth of European Union Sports Law, Entertainment Law, Vol. 2, No. 2, Summer 2003

Parrish, R./Miettinen, S.: The Sporting Exception in European Union Law, T.M.C. Asser Press, The Hague, Netherlands, 2008

Perrin, J.-F./Chapuis, C.: Droit de l’association, 3èmé èd., Geneve, 2008.

Riemer, H. M.: Berner Kommentar, Das Personenrecht, 3èmé èd., Berne, 1990

Samardžija, V./Dominik, V.: The challenges for Croatia in European Social Dialogue, Croatian International Relations Review, July-December 2008.

Siekmann, R.: Is Sport „Special“ in EU Law and Policy?, in: The Future of Sports Law in the European Union, Beyond the EU Reform Treaty and the White Paper, Kluwer Law International, 2008

Smokvina, V./Rubeša, T.: Gospodarska sloboda kretanja profesionalnih sportaša kao radnika u Europskoj uniji s naglaskom na pravne izvore i odluku Bernard, Zbornik PFZ, 64, 3/2014

Steiner, J./Woods, L.: EU law, Oxford University Press, Oxford, 2009

Šefčík, J./Gabriš, T.: Minors in Sport. Position paper on Legal Aspects of Minors in Sports in the Slovak Republic, 3-4 The International Sports Law Journal 2010

Telama, R.: Le sport et l'enfant: Un mariage heureux? (Sport and the Child: A happy marriage), Institute International des Droits de l'Enfant (ed), 4e seminaire de l'IDE: Un Champion a tuout prix? Les droits de l'enfant et le sport (4th Seminar of the International Institute of the Rights of the Child: A Champion at what price? The rights of children and sport), Sion, Switzerland, 1999

Tshimanga-Bakadiababu, E.: Le commerce et le traite des footballeurs africains et sud-américains en Europe, L'Harmattan, Paris, 2001

van der Meij, R.-V.: Players' agents and the regulatory framework on corruption in international sports law, The International Sport Law Journal, No. 1 – 2 (2009)

Velázquez Hernández, P.: The European Commission's White Paper on Sport, in: The Future of Sports Law in the European Union, Beyond the EU Reform Treaty and the White Paper, Kluwer Law International, 2008

Weatherill, S.: The Olivier Bernard Case: How, if at All, to Fix Compensation for Training Young Players?, The International Sports Law Journal, 2012/1-2, str. 3.-6.

Weatherill, S.: Fairness, Openess and the Specific Nature of Sport: Does the Lisbon Treaty Change EU Sports Law?, The International Sports Law Journal, 3-4/2010

Weatherill, S. et alii.: European Sports Law, Asser International Sports Law Series, T.M.C. Asser Press, The Hague, 2014

Yilmaz, S.: The Transfer Mathching System and Minors, Sports Law Bulletin, No. 9, April 2011-March 2012

LEGAL PROTECTION OF JUVENILE ATHLETES IN THE CONTEXT OF EU LAW

Current events in the world of sports, particularly football, point to the acute need for more legal protection of juvenile athletes. Even though children's, including juvenile athletes', rights are foremost and are protected at a global level by the UN convention on the rights of children, competition sport represents one of the areas where there is much room for improvement. In the EU, abuse of the rights of juvenile athletes is frequent and the causes numerous. Consequently, many legal issues arise including authority for problem resolution. Given the specificities of the organisation of the European model of sports and the possibilities of legislative activities of EU bodies, it was necessary to include the autonomous right of sporting associations. Firstly, normative regulation of sports at the EU level and the protection offered to juvenile athletes by European law are referred to. Secondly, the mechanisms of protection of juvenile athletes' rights which are proscribed by autonomous sports law in the acts by FIFA and the UEFA are also mentioned. In particular, the recent examples from court practice are referred to such as the Arbitration Court for Sports and the EU Court which is important for better understanding of the relevant legal provisions. Finally, the author's own stance is expressed *de lege ferenda* on how it would be possible to improve the legal position of this category of legal subjects.-

Key Words: *legal protection of juvenile athletes, EU law, autonomous law of sporting associations, FIFA, UEFA*